

Lodníci v hledáčku zpravodajské služby

Příběh spolupracovníka StB Jaroslava Vršeckého

► **Matouš Rusnák**

Úvod

Studená válka se zapsala do historie jako konflikt mezi komunistickým Východem a demokratickým Západem, kde hlavní úlohu nehrály tanky a dělostřelectvo, ale činnost tajných služeb. Tehdejšího Československa coby součásti východního bloku se tato historická etapa dotkla významně, neboť na zdejších západních hranicích začala po únoru 1948 vznikat tzv. železná opona, která začátkem padesátých let neprodyšně oddělila Československo od demokratického zbytku Evropy. Jednou z mála tras, kudy se dalo bezpečně dostat na Západ, byla řeka Labe a na ní se plavily lodě Československé plavby labsko-oderské (dále jen ČSPLO), které převážely zboží do německého přístavu Hamburk a zase zpět.¹ Komunistická Státní bezpečnost (dále jen StB) tyto plavby bedlivě sledovala za pomoci svých spolupracovníků, kteří ji měli informovat o veškerém dění. Důvod byl ten, že Hamburk se nacházel v západní části Německa a pohybovalo se zde dost lidí, kteří po únorovém převratu uprchli z ČSR. Jenže se stávalo, že onoho člověka, který měl StB podávat informace, si vyhlédla západní tajná služba a naverbovala ho do svých řad. Byla to buď americká MIC, britská SIS, či francouzská SDECE.²

Předkládaný text se bude zabývat případem lodníka ČSPLO Jaroslava Vršeckého, který byl v polovině padesátých let naverbován StB jako spolupracovník, ale během pobytu v Hamburku ho získala britská rozvědka.

Motivací k napsání tohoto textu je snaha autora zmapovat osudy lidí z příbramského regionu, kteří se různými způsoby dostali do soukolí komunistického

1 Československá plavba labsko-oderská, n. p., vznikla v roce 1952 sloučením Československé plavby labské, n. p., a Československé plavby oderské, n. p. Trasa jejich lodí začínala v Praze a pokračovala přes Ústí nad Labem až do Hamburku. Fungovala až do roku 2002, kdy na ni byl vyhlášen konkurz.

2 MIC = Military Intelligence Corps (Útvar vojenské rozvědky); SIS = Secret Intelligence Service (Tajná rozvědná služba, též známá jako MI6); SDECE = Service de documentation extérieure et de contre-espionnage (Služba zahraniční dokumentace a kontrašpionáže). Srov. TOMEK, Prokop. *Na frontě studené války*. Praha: ÚSTR, 2009. ISBN 978-80-87211-14-4.

represivního aparátu a o kterých dosud nebyla zveřejněna žádná studie či článek. Důvodem zvolení onoho regionu je autorova příslušnost do této oblasti. Následující řádky popisují životní dráhu Jaroslava Vršického od nástupu k ČSPLO přes naverbování StB a důvody, proč k tomu došlo až po jeho odsouzení a výkon trestu. Dále se snaží přiblížit metodiku a způsoby verbování nových spolupracovníků na straně jak StB, tak britské rozvědky.

Text je založen na primárním archivním výzkumu, v jehož rámci byly využity fondy a sbírky Archivu bezpečnostních složek (ABS), Národního archivu Praha (NA) a Vojenského ústředního archivu (VÚA).

Archiv bezpečnostních složek shromažďuje veškeré materiály týkající se činnosti StB. Klíčové poznatky byly nalezeny v těchto sbírkách: *Vyšetřovací spisy – Centrála, Svazky spolupracovníků I. správy SNB, Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála a Svazky tajných spolupracovníků – Centrála*.³ Prvně jmenovaná sbírka, konkrétně spis V-2524 MV, dokumentuje vyšetřovací postupy StB, neboť jsou zde důležité fotografie a životopisná data, dále záznamy o zatčení, vyslýchání a konečném odsouzení. Druhá sbírka v sobě ukrývá spisy I. správy SNB neboli rozvědky, tedy veškeré záznamy o lidech, kteří byli vysíláni za hranice ČSR a tam se napojovali na důležité osoby nebo organizace a podávali o nich hlášení. V tomto příběhu to byl jistý Karel Zbytek. Poslední dvě sbírky spolu úzce souvisí. První z nich nabízí náhled do metod StB k získávání důkazů proti podezřelým osobám, zejména sledování tajnými spolupracovníky. Právě tajných spolupracovníků, a tedy i hlavního aktéra tohoto textu, se týká poslední sbírka. Obsahuje životopisná data a dále záznamy o jejich získání StB a řídicích kádrech, jaké byly jejich úkoly a kdy došlo k ukončení spolupráce. Dílčí informace pro tuto práci se dále podařilo nalézt ve sbírce *Objektové svazky – Centrála* (poznatky o amnestii z roku 1960) a *Historický fond Státní bezpečnosti* (zprávy o ČSPLO z přelomu čtyřicátých a padesátých let). Poznámkový aparát ještě obsahuje krátké medailonky k některým příslušníkům StB, kteří vykonávali funkci vyšetřovatelů či měli na starost řízení zmíněných spolupracovníků. K nim byl použit archivní soubor *Personální spisy ministerstva vnitra*.

Z Národního archivu Praha byly použity poznatky z fondu *Správa Sboru nápravné výchovy (SSNV)*, který uchovává osobní spisy lidí odsouzených komunistickým režimem. Obsahuje informace o průběhu výkonu trestu a jak se dotyčné osobě během něj vedlo. Co se Vojenského ústředního archivu týče, ten byl využit v rámci hledání poznatků o soudní rehabilitaci po roce 1968 a 1989, a to ve fondech *Nejvyšší soud – vojenské kolegium* a *Vyšší vojenský soud Příbram*.

Literární prameny zde zastupuje kniha *Agenti chodci na popravišti*⁴ z roku 2010, kterou napsali známí čeští historikové Ivo Pejčoch a Prokop Tomek. Ačkoliv

3 Centrála = Praha a Středočeský kraj.

4 PEJČOCH, Ivo; TOMEK, Prokop. *Agenti-chodci na popravišti*. Cheb: Svět křídel, 2010. ISBN 978-80-86808-88-8. Agent: dle definice z roku 1954 (v průběhu let prošla ještě několika

tematicky je zaměřena jinak, obsahuje určité poznatky o činnosti západních tajných služeb v Hamburku a nabírání lodníků z ČSPLO jako jejich spolupracovníků. V současné době ale neexistuje žádná studie či publikace, která se by se problematikou StB a její působnosti v Hamburku podrobněji zabývala a o kterou by se dalo opřít.

Vršeckého dospívání, nástup k ČSPLO, setkání s StB

Jaroslav Vršecký se narodil 27. prosince 1924 v obci Nečín na Příbramsku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Rudolf pracoval jako kameník ve firmě Jan Rada a syn, matka Anežka, rozená Muzikářová, se starala o domácnost. Vychodil osmiiletou obecnou školu, ale z finančních důvodů dál studovat nemohl. Nastoupil tedy do pekařského učení u Františka Kubeše v Praze-Jinonicích, to už bylo za Protektorátu Čechy a Morava. Dle záznamů byl v roce 1942 nasazen jako dělník do továrny Walter v Praze-Jinonicích, která vyráběla motory pro Luftwaffe. Odtud byl v polovině roku 1944 za údajnou sabotáž poslán do kladenských dolů. Po třech měsících odtud uprchl a až do osvobození v květnu 1945 se skrýval u svých rodičů v Nečíně, květnového povstání se nijak neúčastnil. Na podzim téhož roku nastoupil do ČSPLO jako lodník a sloužil na lodi plující na trase Praha–Hamburk. Když nebyl na cestách, bydlel v obci Žebrák, čp. 33. Politicky s nikým nesympatizoval.⁵

StB se na Jaroslava Vršeckého zaměřila koncem listopadu 1953. Návrh na navázání spolupráce s ním podal Jaroslav Mišner⁶, starší referent 1. oddělení 7. odboru

proměnami) se jednalo o člověka, který měl pronikat do protikomunisticky naladěných společenství a odtud podávat svému řídicímu důstojníkovi informace. Ke spolupráci byl vázán buď ideologickými pohnutkami, nebo kompromitujícím materiálem. Srov. Agent. In: *Totalita.cz* [online]. [Cit. 2022-11-01.] Dostupné z: https://www.totalita.cz/stb/stb_sl_agent.php; též GULA, Marián. Vývoj typů spolupracovníků kontrarozvědky StB ve směrnicích pro agenturní práci. In: *Securitas Imperii 1*. Praha: ÚDV, 1994, s. 12–13. Dále srov. směrnice pro práci s tajnými spolupracovníky... In: *ÚSTR* [online]. [Cit. 2022-11-01.] Dostupné z: http://www.ustrcr.cz/data/pdf/rozkazy/smernice/rmv_8_1972.pdf. O kurýrech (dobově tzv. agenti chodci) např. TOMEK, Prokop: Československo-britské zpravodajské soupeření. In: *Securitas Imperii 14*. Praha: ÚDV, 2007, s. 143, a jinde.

- 5 ABS, sb. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy Centrála (V-MV), arch. č. V-2524 MV, Jaroslav Vršecký – osobní spis, s. 50–52, zápis o výpovědi, 7. 9. 1955.
- 6 Jaroslav Mišner (2. 6. 1925 Bášť, okr. Praha-východ) pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Antonín pracoval jako zámečnický v ČKD Vysočany. Vzdělání získal na obecné škole a měšťanské škole v obci Libeznice a poté se vyučil zedníkem. Během nacistické okupace byl nasazen na práci do Německa. Květnového povstání se zúčastnil. V červnu 1945 nastoupil k 1. pohotovostnímu pluku SNB (od roku 1946 po reorganizaci přejmenován na Útvar NB 9600). Po únorovém převratu 1948 podstoupil Mišner kurz Stb v Litoměřicích a v listopadu téhož roku nastoupil na 3. odbor I. sektoru skupiny BAa (vnitřní Státní bezpečnost), kde působil do roku 1951, kdy byl převelen na sekretariát velitelství StB a vykonával zde funkci velitele dozorcích důstojníků. V roce 1953 čekal Mišnera přestup na II. správu MV (kontrarozvědka) a zde až

II. správy MV (kontrarozvědky). Důvodem mělo být to, že Vršecký se v červenci 1953 sešel v Hamburku s příslušníkem západní rozvědky Henrym⁷ (spolu s dalším zaměstnancem ČSPLO Hruboněm s ním hrál karty)⁸ a dále že byl v kontaktu s osobami, které se pohybovaly kolem ČSPLO, o kterých kontrarozvědka předpokládala, že jsou ve styku se západními tajnými službami, a na které by mohl sbírat informace. Kromě zmíněných skutečností spolupracovníci StB, kteří sledovali dění v ČSPLO, zjistili ještě několik dalších věcí ohledně aktivit Vršeckého. Pro ilustraci předkládám tři hlášení, která StB obdržela mezi květnem a říjnem 1953.

V květnu 1953 přišla zpráva s tímto zněním: *Dne 2. 5. 1951 byl Vršecký spolu s kormidelníkem Kostkou v hostinci na Veddelu v Hamburku, kde se oba opili, až utratili celou zálohu, kterou ten den dostali, a ještě peníze, které si vydělali na směnách. Vršecký v opilém stavu napadl německého finančníka a udeřil jej do břicha. Byl odveden na policii a po výslechu a zjištění propuštěn.*

Dne 21. srpna 1953 zase v hlášení stálo následující: *Vršecký je velký alkoholik a holčičkář. Jeho stálým podnikem v Hamburku je „Iris bar“, tj. eldorádo žen hamburského podsvětí a holandských námořníků. V Schönebecku si vydržuje děvče Emu Preadoriusovou, která dříve bydlela v Trmicích v ČSR, kam již několikrát ilegálně přešla. Ze zadržené korespondence je zřejmé, že si ji hodlá vzít za manželku. (Vzal si ji v roce 1954.)*

Dne 15. října 1953 stálo v hlášení: *Spolupracovník sdělil, že Vršecký je člověk, který kouká, kde by co vypil zadarmo a kde by sehnal nějaké děvče, přičemž mu nezáleží na tom, jaké je. Sám je držgrešle. Po stránce pracovní je průměrný, o politiku neprojevuje žádný zájem.*⁹

Ačkoliv se události uvedené v těchto hlášeních mohou jevit jako zpravodajsky bezpředmětné, StB díky nim odhalila Vršeckého slabiny, o které se poté opřela ve vázácím návrhu. Dne 3. ledna 1954, kdy se protagonista vrátil do Prahy, proběhlo v konspiračním bytě StB v Bartolomějské ulici zavázání ke spolupráci. Vršeckému zde bylo oznámeno, že o jeho styku s operativcem Západu se ví a že má nyní dvě možnosti: buď bude nadále vykonávat svou práci, ale veškeré podezřelé styky

do konce kariéry prošel několika odděleními a funkcemi, např. 1. oddělení 7. odboru (referent a starší referent, 1955), 3. oddělení 4. odboru (náčelník, 1955–1956), 4. oddělení 8. odboru (náčelník, 1956–1960), 3. oddělení 2. odboru (starší referent, 1960–1961) aj. Dosáhl hodnosti majora a byl dvakrát vyznamenán: v roce 1955 „Za službu vlasti“ a v roce 1956 „Za zásluhy o obranu vlasti“. Od SNB odešel začátkem sedmdesátých let. Srovnej s: ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 3963/25.

7 Pravým jménem Stanislav Smejkal, datum narození neznáme. Pracoval v Hamburku jako tiskař americké rozvědky, vyhledával nové spolupracovníky. Viz ABS, sb. Svazky tajných spolupracovníků – Centrála (TS-MV), reg. č. 192, svazek spolupracovníka Františka Zvolského – část IV, s. 48, zpráva o zatčení Františka Bulíře, 3. 5. 1954.

8 ABS, sb. Objektové svazky Centrála (OB-MV), arch. č. OB-1785 MV, dekonspirování TS a styky policejních orgánů NSR, s. 276, vyhodnocení arch. sv. 552643 spol. CITTA, 30. 11. 1966.

9 ABS, sb. TS-MV, reg. č. 375, svazek Jaroslava Vršeckého, s. 2–5, návrh na vázání, 20. 11. 1953.

nahlásí po návratu StB, anebo mu bude odebrána lodnická knížka a bude vyšetřován za zamlčení styku s americkou tajnou službou. Vršecký podle záznamů souhlasil. Podstoupil kurz zacházení s tajným fotoaparátem a bylo mu dáno krycí jméno KOPEČEK.¹⁰

Proč StB o informace z tohoto známého německého přístavu stála, bylo pochopitelné. Hamburk byl (a dosud je) důležitá obchodní křižovatka a vedly tudy trasy jak na Západ, tak i na Východ. Obě zneprátelené strany si toto uvědomovaly a snažily se odtud všemožně získávat zpravodajsky hodnotné poznatky. StB, konkrétně její V. správa, ale sledovala i dění přímo v ČSPLO. První záznamy pocházejí už z konce čtyřicátých let. Důvodů bylo několik. Jednalo se o důležitý státní podnik a v tehdejší atmosféře studené války panovaly obavy (někdy až paranoia) z aktivit příslušníků západní rozvědky, kteří mohli narušit chod podniku (např. zdržování přepravy, poškozování lodí atd.)¹¹ či odsud vynášet citlivé informace.¹² Dalším důvodem byl bující černý trh, a to jak v ČSR, tak i v Hamburku. U domácího obyvatelstva šla na odbyt zejména kosmetika, oblečení a čokoláda.¹³ V Hamburku zase zdejší úředníci a dělníci odebírali kávu a cukr.¹⁴ Posledním důvodem bylo používání lodí směřujících za hranice jako prostředku k útěku z ČSR.¹⁵ Jako příklad lze uvést útěk meziválečného politika a národohospodáře L. K. Feierabenda a jeho rodiny ze začátku dubna 1948.¹⁶ Je tedy jasné, že v tomto podniku byl každý zaměstnanec pod drobnohledem a nikdo nemohl nikomu důvěřovat.

Jedním z protivníků StB, který měl v Hamburku svou rezidenturu, byla v této špionážní válce britská SIS. V souvislosti s touto tajnou službou je nutno uvést fakt, že při ní na přelomu let 1948 a 1949 vznikl tzv. CIO (Czechoslovak Intelligence Office – Československý zpravodajský úřad) a v jejím čele stál plk. Karel Procházka. CIO měl být jednou z částí plánované československé zpravodajské organizace. Ta měla mít tři sekce: britskou (tedy CIO), americkou a zároveň řídicí (měla sídlit ve Washingtonu a v čele měl stát gen. Sergej Ingr) a francouzskou (v čele měl stát gen. Čeněk Kudláček a sídlit měla v Paříži). K realizaci tohoto projektu ale nikdy

10 Tamtéž, s. 12–13, úřední záznam č. 11, 3. 1. 1954.

11 ABS, f. Historický fond Státní bezpečnosti (H), arch. č. H-152 – část I, objektový svazek ČSPLO, s. 240, záznam o šetření k objektu ČSPLO, 26. 1. 1955.

12 Tamtéž, s. 242, záznam ze šetření k objektu ČSPLO, 10. 2. 1955.

13 Tamtéž, s. 534, agenturní zpráva č. 206, 11. 1. 1955.

14 ABS, f. H, arch. č. H-135, objektový svazek ČSPLO, s. 27, poměry v ČSPL – odbočka Hamburk, 6. 4. 1949.

15 Tamtéž, arch. č. H-152 – část I, objektový svazek ČSPLO, s. 172–173, zpráva ref. Amerika, 7. 9. 1953.

16 Útěk proběhl 9. 4. 1948. Feierabend s rodinou byli ukryti v pokoji lodníka Josefa Nováka ve dvou skrýších. Přes Bad Schandau, Drážďany a Magdeburg se dostali do západního Německa. Srov. TICHÝ, Martin. Po vodě ku svobodě. Několik momentů ze života Josefa Nováka aneb o možných cestách protikomunistického odboje. *Paměť a dějiny*. 2011, roč. V, č. 3, s. 99–102.

nedošlo, všechny tři skupiny operovaly nezávisle na sobě. Zaměřeny byly na získávání informací zejména z oblasti hospodářství (např. dovážení uranu do SSSR), ale zabývaly se i organizací sabotáží a šířením dezinformací. Osudnou se pro další činnost stala osoba Karla Zbytka (28. 10. 1902 Lískovec – srpen 1962 Velká Británie), který je též znám pod krycím jménem LIGHT. Tento člen exilového Ministerstva národní obrany v Londýně za druhé světové války a později vysoce postavený člen CIO nabídl v květnu 1956 své služby československé zahraniční rozvědce (I. správa MV). Postupně pak prozradil celkovou strukturu i obsazení CIO. Po následných zatýkáních byla síť kurýrů rozbita.¹⁷

Činnost pro britskou rozvědku, zatčení

Dle materiálů k tomuto případu se Jaroslav Vrščeký v lednu 1955 setkal v Hamburku s osobou, která se představila jako GEORGE s tím, že je britským agentem a že mu velmi dobře zaplatí.¹⁸ Setkání zprostředkoval skladník ČSPLO Jaroslav Nový.¹⁹ Podle toho, co Vrščeký později vypověděl, mohlo být důvodem to, že Nový

17 PEJČOCH, Ivo; TOMEK, Prokop, ref. 4, s. 24–25.

18 ABS, sb. Svazky spolupracovníků I. správy SNB, arch. č. 41463 – část 21, svazek agenta LIGHT (Karla Zbytka), s. 124–126, struktura britské rozvědky v Hamburku, nedatováno. Agent GEORGE (měl ještě přezdívky MAJOR nebo MISTER) byl řídicím mozkiem britské rozvědky v Hamburku. Jeho nejbližšími spolupracovníky byli Josef HEJDUK (skutečné jméno nevíme) a PETR (vl. jménem Míla Kašpar). Hned pod nimi byli místní rezidenti, kteří verbovali nové informátory; byli to Greta Strothote-Prokopová (nar. 13. 7. 1915), Josef Vacek (nar. 18. 2. 1921 Polná), Ferdinand Bajer (30. 8. 1920 Vilémov), Otto Rejnuš (nar. 2. 3. 1921) a Robert Nettl (nar. 22. 6. 1890). Co se týče metod práce, vypadaly takto: *Agenturu z řad zaměstnanců ČSPLO verbují agenti anglické rozvědky pouze prostřednictvím rezidentů (Nimra, Nový, Bajer). Tito rezidenti, jako zaměstnanci ČSPLO, mají velmi dobrý přehled a známosti s plavci. Když některého plavce si vytipují jako vhodného, dají svému říd. agentu návrh na získání ke spolupráci. Po souhlasu stanoví si resident schůzku s plavcem v některé restauraci, kam se též dostaví i říd. orgán anglické rozvědky, kterému resident plavce předá. Podnětem ze strany residenta ke schůzkám je vždy nějaký obchod (šmeliny s kávou, cigaretami apod.), na který plavci snáze přistupují, než kdyby jim bylo předem řečeno, že se jedná o špionážní práci. Osoba plavce není ze strany orgánu anglické rozvědky mnoho prověřována, jen v krátkosti je s ním hovořeno o jeho rodině a příbuzných. Z toho je patrné, že podrobnosti již dodal předem resident. Po kladném souhlasu verbovaného je stanovena další schůzka, na které jsou již kladeny konkrétní úkoly: vojenská, politická i hospodářská špionáž. Hlavní zájem agenta anglické zprav. služby jde o vojenské objekty – kasárna, sklady, letiště, zbraně, dále jsou to pak všechny ostatní průmyslové podniky, mosty, budovy KSČ, národní výbory a složky MV.*

19 Tamtéž, s. 35, seznam členů skupiny Hamburk, nedatováno. K osobě Jaroslava Nového se zde píše: *Jaroslav Nový, nar. 10. 4. 1919. Jeho krycí jméno je JACK. Měl dříve v Hamburku vedoucí postavení a byl legalizován u fy Hafenschluppen 41-A Amerika Strasse. Po provalu hamburské sítě odjel na své plachetnici do Austrálie.*

věděl o jeho zálibě v alkoholu a že trpí nedostatkem peněz.²⁰ Agent na této schůzce Vršeckému po zjištění, že pochází od Příbrami, zadal, aby mu opatřil pohlednice s tematikou dolů a dále aby zjistil údaje o rudných dolech na Březových Horách (počet zaměstnanců, konstrukce těžebních věží, hloubka šachet, typ rudy). Dále mu předal hotovost v hodnotě 30 marek. Po návratu do Československa dne 19. února 1955 vyhledal Vršecký svého známého Antonína Vostárka, jenž byl v březohorských dolech zaměstnán jako horník, aby mu pořídil vzorek rudy. Ten souhlasil, ale do konce Vršeckého pobytu v Československu mu vzorky nepředal. Ani další úkoly Vršecký nesplnil, prý kvůli velkému množství sněhu v místě bydliště.²¹

Další setkání s britskými agenty proběhlo v Hamburku koncem března 1955. Mluvílo se o příbramských uranových dolech. Vršecký potvrdil, že o nich ví a že tam pracují i vězni. Nato dostal za úkol zjistit, zda jsou doly hlubinné, či povrchové (v případě hlubinných měl zjistit počet těžebních věží a z jakého jsou materiálu), kolik tam je zaměstnanců, jak daleko jsou od silnice a jak jsou oploceny, kým jsou stráženy (zda závod. stráž, SNB, či vojsko), v jaké hloubce se uran těží, jaký je denní objem těžby, kam se pak odváží a zda je odvoz zajištěn vlečkou, nebo auty. Dále dostal za úkol opatřit vzorek uranové rudy (v případě odvozu vlečkou měl vzít pár kousků z vagonu a v případě aut měl využít okamžiku, když byli řidiči na svačině). Nakonec obdržel finanční obnos v hodnotě 20 marek. O týden později se Vršecký sešel s GEORGEM znovu a ten mu ke zmíněným úkolům přidal další: měl sledovat, zda se v okolí Příbrami budují nové vojenské objekty, a pokud ano, měl zjistit rozměry a obsazení objektů, jejich označení, jak daleko jsou od silnice, a také zjistit orientační body, podle kterých by bylo možné ony objekty zakreslit do mapy. K tomu dostal 10 marek. Ani jeden z těchto úkolů ale nesplnil, neboť – podle zápisu výpovědi – na cestě do Prahy jeho loď zakotvila na nějakou dobu v Ústí nad Labem a po příplutí do Prahy měl do další plavby čas pouze tři dny, tedy dle něj velmi málo.²²

Třetí pobyt v Hamburku a s tím spojené setkání s britskou rozvědkou se odehrálo v květnu 1955. Zde byl Vršeckému představen další funkcionář britské rozvědky jménem PETR a následně mu byl předán fotoaparát, se kterým měl pořizovat špiónážní snímky, konkrétně slapské přehrady, silnice z Milína k orlické přehradě a nového mostu přes Vltavu, přes nějž silnice vedla, a dále měl vyfotit příbramské doly nebo jiné zpravodajsky cenné objekty. K tomu obdržel 40 marek.²³ Do Prahy připlul Jaroslav Vršecký koncem června 1955. Po příjezdu do domovského Žebráku si převzal vzorky rudy a v následujících dnech pořizoval snímky, konkrétně mostu přes Vltavu u vesnice Vestec na trase Příbram–Sedlčany a nově postavených hornických domů v Příbrami. Objekty, které mu zadal GEORGE, vyfotit nestačil, neboť od jeho

20 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-2524 MV, Jaroslav Vršecký – osobní spis, s. 39, zápis výpovědi Jaroslava Vršeckého, 22. 8. 1955.

21 Tamtéž, s. 21–25, zápis výpovědi Jaroslava Vršeckého, 10. 8. 1955.

22 Tamtéž, s. 26–29, zápis výpovědi Jaroslava Vršeckého, 15. 8. 1955.

23 Tamtéž, s. 30–34, zápis výpovědi Jaroslava Vršeckého, 18. 8. 1955.

bydliště byly vzdáleny cca 35 km a neměl tolik času. Dne 2. července 1955 odjel do Prahy, vzal s sebou dva kusy rudy a fotoaparát se všemi snímky a před návratem do holešovického přístavu je dal na nádraží Praha-střed do úschovny.²⁴

K předání snímků už ale nedošlo, neboť kvůli své zpravodajské „nezkušenosti“ byl Jaroslav Vršecký zatčen. Nešťastný lodník totiž zapomněl na jednu věc: po každém návratu do Prahy nahlásit svému řídicímu orgánu nové zpravodajské poznatky. Dle záznamů s ním jeho řídicí důstojník uskutečnil jedenáct schůzek, na nichž ale Vršecký pokaždé tvrdil, že se nesetkal s žádným představitelem západní rozvědky. Když se v červnu 1955 vrátil do Prahy a ani po deseti dnech pobytu nekontaktoval svého nadřízeného, začala ho StB podezřívat, že tzv. dubluje (v té době také dorazily zprávy o tom, že Vršecký utrácí v Hamburku víc, než normálně vydělá, a že se stýká s osobou, která ho vozí autem). Aby se tyto skutečnosti potvrdily, popřípadě vyvrátily, byl Vršecký dne 4. července 1955 předveden do izolační kanceláře v budově KS StB (Krajská správa Státní bezpečnosti) v Bartolomějské ulici v Praze. Zde s ním byl probírán jeho životopis a styky a v průběhu pohovoru pracovníkům StB veškeré zmíněné skutečnosti potvrdil a předal jim i vzorky rudy a pořízené fotografie.²⁵ To byl pro StB „jasný důkaz“, že se z Vršeckého stal „dublér“, ačkoliv realita byla poněkud odlišná, a dne 15. července 1955 v 8:25 hod byl Jaroslav Vršecký zatčen.²⁶

Následovala série výslechů, které vedl vyšetřovatel Jaromír Bílek.²⁷ Kromě výše popsanych událostí padla během výslechů i otázka na další skutečnost, konkrétně tu, že Vršecký kradl ze skladišť ČSPLO nějakou dobu potraviny, které pak využil k osobní potřebě či je prodal. Mělo se jednat o cukr, kávu, vejce, víno, burské ořechy, pepř, nové koření, rybí filety, konzervovaný ananas a sardinky. U výslechu popřel,

24 Tamtéž, s. 35–36, zápis o výpovědi Jaroslava Vršeckého, 20. 8. 1955.

25 ABS, f. Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Štefana Demjana, sign. A 24/47, Vršecký Jaroslav, agent západní rozvědky, zatčení – zpráva, s. 3–6, zpráva o zatčení, 6. 1. 1956.

26 Tamtéž, s. 57–59, žaloba hlavní vojenské prokuratury, 26. 11. 1955

27 Jaromír Bílek (11. 7. 1930 Frýdlant nad Ostravicí) pocházel z rodiny listonoše. Vychodil obecnou a měšťanskou školu v rodném městě a v roce 1944 nastoupil do fy Ferum, kde se vyučil soustružníkem. Tuto práci vykonával do roku 1949, kdy se dal na politickou dráhu coby tajemník OV ČSM ve Frýdlantě. V témže roce přestoupil do Prahy a stal se vedoucím Ústřední školy ČSM. V roce 1950 byl přijat na Právnickou fakultu UK a o pět let později z ní vyšel jako promováný právník. V té samé době byl přijat k StB na vyšetřovací oddělení, jelikož zde mohl uplatnit své znalosti z oboru práva. Pracoval nejprve jako vyšetřovatel a později jako zástupce náčelníka. Kromě případu J. Vršeckého měl na starosti i případ Jana Čakrta, Štěpána Palounka a Jana Hájka. Za to byl v roce 1961 vyznamenán „Za službu vlasti“. V roce 1963 byl přesunut na 4. správu MV do funkce st. referenta – právníka a o rok později na 2. správu, kde vykonával tutéž funkci. V roce 1966 byl vyznamenán „Za zásluhy o obranu vlasti“ a získal titul JUDr. V roce 1970 podal žádost o propuštění, důvodem měl být jeho zdravotní stav a údajná křivá obvinění z protisovětských postojů ze srpna 1968. Propuštěn byl 31. 5. 1971 v hodnosti majora, pak pracoval jako podnikový právník ve firmě Tesla Holešovice. Srov. ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 3775/30.

že by ony komodity někde prodával. Když na ale něj vyšetřovatel udeřil, aby nezapíral, odpověděl toto: *Je pravdou, že jsme s manželkou u sebe měli asi 700 DM. Šlo však o marky v hodnotě NDR, které jsme získali jednak výměnou západních marek za východní [1 západoněmecká marka měla hodnotu až 5 marek východoněmeckých], jednak prodejem kávy v NDR, kterou jsem zakoupil v Hamburku. Tuto kávu prodávala v NDR moje manželka. V západních markách jsme u sebe neměli nikdy více než 270 DM, které jsem dostal jako zálohu na plat spolu s doplatkem zálohy z předcházejícího měsíce.*²⁸

Vyšetřování Antonína Vostárka

V rámci vyšetřování StB vyslychala a později nějakou dobu sledovala Antonína Vostárka (9. prosince 1904 Žebrák), který Vršeckému sehnal vzorky rudy. Správa kontrarozvědky, přesněji její 3. oddělení 4. odboru, na něj dne 23. srpna 1955 zavedla svazek s krycím názvem VRCH. Dne 14. září 1955 byl Antonín Vostárek předveden na OO MV (Okresní oddělení Ministerstva vnitra) Dobříš, pod jehož jurisdikci Žebrák spadal, k výslechu. Na něm vypověděl, že Vršecký je jeho soused a že jím byl požádán, ať mu přinese z dolu kousek rudy, prý že si z něj chce udělat těžítka. Vostárek tedy jednoho dne odnesl ve své aktovce tři kousky rudy, ale jelikož Vršeckého nezastihl doma, předal zásilku jeho matce Anežce.²⁹

Vostárkův svazek byl předán koncem září 1956 do kompetence OO MV Dobříš, protože kontrarozvědka *neměla tolik možností k dalšímu zpracování.*³⁰ Případ dostal na starosti staršina Jaroslav Vilímek, který na sledování Antonína Vostárka nasadil spolupracovníka s krycím jménem KOCOUREK.³¹ Sledování probíhalo od ledna do března 1957 a dle zpráv, které dotýčný spolupracovník zaslal, měl Vostárek čistý štít.³² StB jeho vyšetřování ukončila dne 10. května 1957.³³

Odsouzení, výkon trestu

Vraťme se nyní zpět k Jaroslavu Vršeckému. Ve dnech 13. prosince 1955 až 27. ledna 1956 proběhlo soudní přelíčení před vojenským kolegiem Nejvyššího soudu v Praze. Předsedou senátu byl pplk. JUDr. Štěpán Flajzar, soudci z lidu

28 Tamtéž, s. 48, zápis výpovědi Jaroslava Vršeckého, 1. 9. 1955.

29 Tamtéž, s. 14–15, zápis výpovědi s Antonínem Vostárkem, 14. 9. 1955.

30 ABS, sb. Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (KR-MV), reg. č. 1486, svazek Antonína Vostárka, s. 41, plán dalšího agenturně-operativního rozpracování akce VRCH, 5. 2. 1957.

31 Vlastním jménem Jaroslav Šourek, narozen 24. 12. 1917. Srov. ABS, protokol registrace svazků spolupracovníků KS MV Praha 1-3113, 2. 6. 1954.

32 ABS, sb. KR-MV, reg. č. 1486, svazek Antonína Vostárka, s. 44, výpis ze zprávy č. 31, 22. 3. 1957.

33 Tamtéž, s. 48, návrh, 28. 8. 1961.

byli pplk. Alois Mičko a mjr. Jan Nálepka, hlavní vojenskou prokuraturu zastupoval mjr. JUDr. Vladimír Šrámek. Vršecký zde uznal svou vinu a vypověděl, jak jej Jaroslav Nový pozval v Hamburku na pivo, ačkoliv nikdy předtím spolu nebyli, jak jeli taxíkem do centra do jednoho hostince, kde se k nim připojil zmiňovaný GEORGE. Pro ilustraci vkládáme ukázkou ze soudního přelíčení, kde Vršecký popsal průběh samotného setkání s GEORGEM: *V autě mi říkal, že tam má přijít jeho dobrý známý a ten že by potřeboval přivést něco z ČSR. Po 1/4 hodině přišel, podali si s Novým ruce a Nový ukázal na mě, podali jsme si spolu také ruce, ale nepamatuji si jméno, jakým se mi představoval. Hovořili jsme spolu česky. Nejprve mluvil s Novým a přitom mu Nový předal nějaké noviny. Z toho jsem si nedělal ještě žádný závěr. Asi po půlhodině Nový řekl, že už musí jít a že my tam máme zůstat déle. Já tam s tím pánem tedy zůstal. Ptal se mě, odkud jsem, jak se mám, a mluvili jsme o naší rodině. Pak říkal, zda bych s ním jel do jeho bytu, že tady (v restauraci) nechce mluvit. Já s ním jel do bytu, tam se mě ptal, jak se máme v Československu – já říkal, že dobře. Zároveň se mi představil jako Mistr George a říkal, že je od anglické zpravodajské služby. Ptal se, jestli bych nemohl sehnat v ČSR pohlednice, na nichž by byly nějaké doly. Říkal jsem, že nevím, jestli se pohlednice seženou, on říkal, abych se pokusil.*³⁴

Jaroslav Vršecký byl obviněn dle zákona č. 86/1950 Sb. z vyzvědačství (§ 86) a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§ 245). Kdyby se tento proces odehrával na přelomu čtyřicátých a padesátých let, bylo by to jen fraškovité divadlo s teatrálními výstupy orgánů justice a voláním po co nejtvrdějším potrestání. Doba ale byla trochu jiná (po roce 1953 bylo upuštěno od tvrdé, stalinistické linie a vykonstruovaných procesů) a i podoba procesu tomu odpovídala. Rozsudek měl takovou podobu: patnáct let odnětí svobody, propadnutí poloviny majetku státu a ztráta občanských práv na pět let.³⁵

Výkon trestu zahájil Vršecký v lednu 1956 v pankrácké věznici. Odtud byl 10. dubna 1956 přemístěn do zařízení Ostrov u Karlových Varů, neblaze proslulého komplexu uranových lágrů, konkrétně do tábora Rovnost (NPT/P).³⁶ Pracoval jako dělník v hlubině. Vedení tábora se ale obávalo, že i zde by Vršecký mohl vyvídat ohledně stavu dolů apod., proto podalo žádost o jeho přemístění z prostoru

34 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-2524 MV, Jaroslav Vršecký – osobní spis, s. 61, protokol o hlavním líčení, 13. 12. 1955.

35 Tamtéž, s. 68–74, rozsudek vojenského kolegia Nejvyššího soudu Praha, 27. 1. 1956.

36 Nápravné pracovní tábory (NPT) byla vězeňská síť, kam komunistický režim umísťoval nepohodlné občany, ať už skutečné, či domnělé. Nechvalně známými se staly tábory při uranových dolech na Jáchymovsku, Hornoslavkovsku a Příbramsku. Každý tábor, bylo jich celkem sedmáct, měl vedle svého názvu i krycí označení, kterým bylo písmeno abecedy. Vězni zde pracovali v nehygienických podmínkách a na denním pořádku zde byla šikana. Srov. BURSÍK, Tomáš. Trestanecké pracovní tábory na Hornoslavkovsku. *Paměť a dějiny*. 2007, roč. I, č. 1, s. 162–164.

Jáchymova.³⁷ Dne 24. dubna 1956 byl tedy přesunut jinam, a to na Slovensko do Leopoldova. Byl pracovně zařazen ve vězeňské kuchyni a dle posudků nebyl ani jednou kázeňsky trestán.³⁸ Brány věznice opustil dne 10. května 1960 díky velké prezidentské amnestii.³⁹ Dle záznamů žil po propuštění ve městě Chabařovice na Ústecku.⁴⁰ Koncem června 1969 požádal Vyšší vojenský soud Příbram o přezkoumání rozsudku. Dne 8. srpna 1973 proběhlo soudní řízení, kde ale svoji žádost stáhl zpět.⁴¹ Doslova k tomu řekl: *Je pravda, že od odsouzení uběhla již delší doba. Těžko bych dnes mohl prokázat některé skutečnosti. Nemohl bych se vlastně ani vyvinut.*⁴² K celkovému rozuzlení došlo v polovině října 1991, kdy Vyšší vojenský soud Příbram uznal Vršického jako účastníka rehabilitace. Na závěr tohoto příběhu vkládáme ukázkou ze soudního usnesení, kde doslova stálo: *Vyšší vojenský soud Příbram rozhodl v neveřejném zasedání konaném dne 16. října 1991 podle zák. č. 119/90 Sb., o soudní rehabilitaci, takt: obviněný Jaroslav Vršický, narozený 27. 12. 1924 v Nečíně, okres Dobříš, je účasten soudní rehabilitace podle zák. č. 119/90 Sb.*⁴³

Jaroslav Vršický ve zprávách agenta LIGHTA a příklady dalších zatčených členů ČSPLO

V úvodu této statě bylo zmíněno jméno Karla Zbytka alias LIGHTA. Jeho přičiněním došlo v letech 1956–1957 k odhalení sítě celkem padesáti agentů CIO v Československu (nejznámější byl případ JUDr. Josefa Potočka a spol.)⁴⁴ a detailnímu

37 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Jaroslava Vršického, nečíslováno, návrh na odsun z prostoru Jáchymova, 13. 4. 1956.

38 Tamtéž, nečíslováno, hodnocení náčelníka, 2. 9. 1959.

39 Tamtéž, nečíslováno, prohlášení Jaroslava Vršického, 10. 5. 1960.

40 ABS, sb. OB-MV, arch. č. OB-1734 MV, amnestanti – mapa zpráv, s. 4, seznam amnestovaných osob, nedatováno.

41 VÚA, f. Vyšší vojenský soud Příbram, sp. zn. 1 TvR 448/69, rehabilitační spis J. Vršického, s. 16, usnesení soudu, 4. 9. 1973.

42 Tamtéž, s. 15, úřední záznam, 8. 8. 1973.

43 Tamtéž, f. Nejvyšší soud – vojenské kolegium, sp. zn. Tv 32/55, soudní spis J. Vršického, nečíslováno, usnesení Vyššího vojenského soudu Příbram, 16. 10. 1991.

44 Josef Potoček se narodil 23. 1. 1906 ve Velké Jesenici na Náchodsku. Pocházel ze zemědělské rodiny. Vychodil obecnou a měšťanskou školu v Opočně a vystudoval obchodní akademii v Hradci Králové. Před vznikem Protektorátu Čechy a Morava začal studovat Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, ale promoval až koncem března 1946. To už byl také členem KSČ a díky svému vzdělání se stal členem Národohospodářské komise při ÚV KSČ. Často cestoval do zahraničí a v roce 1950 pracovně odjel do Londýna, kde ho jeho přítel Josef Kosina, hlasatel BBC, seznámil s příslušníky CIO. Josef Potoček začal pro ně pracovat a do rukou CIO se dostalo velké množství cenných informací politického i hospodářského charakteru. Nejvíc informací pro něj obstaral spolužák z akademie a překladatel n. p. Konstrukta Praha Václav Kvičera (3. 2. 1906 Rasošky, okr. Náchod). StB o jeho aktivitách dlouho nic nevěděla,

popisu aktivit a obsazení rezidentur CIO ve Vídni a Hamburku.⁴⁵ Jméno Jaroslava Vršeckého (psán jako Vršický) se v jeho zprávách několikrát vyskytuje právě jako jméno člena hamburské sítě, ale na vývoj Vršeckého kauzy to nemělo žádný vliv, neboť v té době už byl ve výkonu trestu. Vystává otázka, jak by se celý příběh vyvíjel, kdyby Vršecký plnil úkoly zadané StB tak, jak měl, a byl odhalen až díky Zbytkovi. Běh událostí by jistě nabral jiný směr, Vršecký by nejspíš dostal ostřejší trest a postih by neminul i jeho řídicího důstojníka Mišnera. S velkou nadsázkou lze říci, že náš protagonista měl vlastně štěstí, že to dopadlo tak, jak bylo výše uvedeno.

Co se ČSPLO týče, ve Zbytkových zprávách se objevila mimo jiné tato jména: kormidelníci Vladimír Koblre, Václav Kutnohorský, Jiří Pešek a František Roušal a úředník Robert Nettl. StB je všechny pozatýkala v průběhu října 1956 až dubna 1957.⁴⁶ Na následujících řádcích budou osudy těchto šesti mužů popsány a v závěru porovnány s kauzou Jaroslava Vršeckého. Klíčové poznatky byly nalezeny ve fondech a sbírkách Archivu bezpečnostních složek (ABS), Národního archivu Praha (NA) a nově Státního oblastního archivu (SOA) Litoměřice.

V Archivu bezpečnostních složek byly důležité informace nalezeny ve sbírkách Vyšetřovací spisy – Centrála a Ústí nad Labem, Zvláštní vyšetřovací spisy, Svazky kontrarozvědného zpracování – Centrála a Svazky tajných spolupracovníků – Centrála. Dílčí informace se podařilo najít ve fondu Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Štefana Demjana (žádost Roberta Nettla o propuštění z vězení). Stejně jako v příběhu Jaroslava Vršeckého obsahuje poznámkový aparát krátké medailonky některých funkcionářů StB. K nim byla použit archivní soubor Personální spisy příslušníků ministerstva vnitra.

K popisu života ve výkonu trestu posloužily složky z fondu Správa Sboru nápravné výchovy (SSNV), který se nachází v Národním archivu Praha, a konečně ze Státního oblastního archivu Litoměřice byl použit fond Krajský soud Ústí nad Labem 1949–1960, v němž se nacházejí poznatky o soudní rehabilitaci Františka Roušala po roce 1968 a 1989.

Vladimír Koblre se narodil 1. června 1910 v obci Krčín na Náchodsku. Pocházel z řemeslnické rodiny, jeho otec František pracoval jako tkadlec, matka Františka,

až v roce 1956 přišlo prozrazení díky Karlu Zbytkovi. Ekonomická kontrarozvědka (IV. zpráva MV) na něj spustila akci POJISTKA a 14. 7. 1956 byl Potoček zatčen. Kvíčera skončil v poutech tentýž den. Nejvyšší soud je v procesu konaném ve dnech 27.–30. 12. 1956 odsoudil za trestný čin špionáže k trestu smrti. Popraveni byli 27. 1. 1957 v pankrácké věznici, jejich urny byly později zničeny. Viz TOMEK, Prokop. Ve službách CIO. Dvojitý život Josefa Potočka. *Paměť a dějiny*. 2016, roč. X, č. 1, s. 68–71.

45 TOMEK, Prokop. Agent LIGHT – tajný spolupracovník v britské rozvědné službě. In: *Securitas Imperii* 8, 2001, s. 163.

46 ABS, sb. Svazky spolupracovníků I. správy SNB, arch. č. 41463 – část 21, svazek agenta LIGHT (Karel Zbytek), s. 179, realizace agentury britské rozvědky v Hamburku, 24. 5. 1957.

za svobodna Sasková, se starala o domácnost. V roce 1916 mu otec zemřel na následky zranění z první světové války, matka tedy musela nastoupit jako dělnice do tkalcovny, aby měla rodina co jíst. Základní vzdělání získal Vladimír Koblre na pětileté obecné škole v Krčíně a jeden rok docházel na měšťanskou školu ve Stružinci. V roce 1924 se začal učit pekařem a po vyučení zde pracoval až do přelomu let 1935–1936, kdy nastoupil do firmy Lanna, která budovala zdymadla na Vltavě a Labi. V té době už byl ženatý s Rozálií Novákovou, s níž měl dceru Jiřinu a syna Vladimíra. V roce 1937 přestoupil k Vltavsko-labské dopravě, kde obsluhoval člun vozící písek, a o tři roky později nastoupil k Československé společnosti labské, která podnikala plavby i za hranice. V té době naplno běžela nacistická okupace, Vladimíra Koblreho se dle záznamů nijak závažně nedotkla. Účastnil se květnového povstání v roce 1945 jako člen noční hlídky v obci Klecánky, kde tehdy pobýval. Po osvobození nadále pracoval u tehdy už znárodněné Československé společnosti labské (později přejmenované na Československou plavbu labsko-oderskou). Politicky s nikým nesympatizoval.⁴⁷

Dle informací, jež jsou uvedeny ve vyšetřovacím spisu, přišel Vladimír Koblre do kontaktu se západními rozvědkami v Hamburku v roce 1953. Jako první se ho pokusila naverbovat americká tajná služba prostřednictvím německého předáka ČSPLO Williho. Ten Koblremu sdělil, že má známého, který sbírá známky, a zda by si nechtěl přivydělat dovezením známek z Československa. Ten souhlasil, a tak ho Willi zavedl k obchodnímu domu Karlstadt, kde ho seznámil s jistým Čechoameričanem. Následná konverzace proběhla v hostinci, kde byl Koblre instruován, jaké známky má dovést. Když toto vykonal a na další schůzce předal požadované známky, Čechoameričan mu sdělil, že o ně nemá zájem a že to byla jen záminka na verbovku k americké rozvědce. Domluvili si schůzku, kde měl Koblre sdělit své rozhodnutí, ale ten na ni nepřišel.⁴⁸

Dva měsíce nato oslovil našeho protagonistu jiný zaměstnanec ČSPLO, a to výše zmíněný Jaroslav Nový. Nabídl mu, zda nechce za určitý finanční obnos odvézt do Československa jeden balíček. Ten souhlasil a nechal se dovést do jednoho hostince, kde mu byl představen muž, jenž si říkal JOSEF. Poté co Nový odešel, mu JOSEF oznámil, že žádný balíček odvézt nechce, že pracuje pro britskou rozvedku a že by se mu hodilo, kdyby Koblre přinášel z ČSR do Hamburku zprávy. Kormidelník se zprvu zdráhal kvůli obavám o sebe a svou rodinu, ale asi po dvou měsících se s JOSEFEM setkal znovu (přelom let 1953 a 1954) a dostal první úkol, konkrétně zjistit informace o letišti v Klecanech. Měly obsahovat údaje o poloze letiště a jeho okolí, počtu budov a jejich využívání, stavu letiště a počtu ranvejí, počtu a typech letadel, sloupech elektrického vedení, vybavení a insigniích vojáků a kde se stravují,

47 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-2821 MV, vyšetřovací spis Vladimíra Koblreho, s. 149–150, životopis, 6. 11. 1956.

48 Tamtéž, s. 88–89, protokol o výpovědi, 14. 10. 1956.

jménu velitele a stavu mužstva, zásobování potravin, školení vojáků a stavu osvětlení. K tomu dostal krycí jméno REBECA.⁴⁹

Vladimír Koblre pak po návratu do Československa celý den klecanské letiště pozoroval a do paměti si ukládal důležité detaily. Začátkem roku 1954 odplul zpět do Hamburku a při následné schůzce s agentem JOSEFEM nakreslil plánec letiště. Ačkoliv mu měl JOSEF vytknout, že ne úplně všechno zjistil, obdržel jako odměnu 20 marek. O několik dní později se Koblre s JOSEFEM setkal znovu a byl mu představen další funkcionář britské rozvědky, již výše zmíněný PETR. Ten měl ještě několik doplňujících dotazů ohledně klecanského letiště (stav paliva na letišti a jak je skladováno, typy aut a jejich čísla aj.) a Koblre obdržel 25 marek.⁵⁰

Krátce nato, tedy začátkem roku 1954, dostal Koblre další úkol. Měl pozorovat továrnu na penicilin v Roztokách u Prahy a k tomu měl zjistit stav zaměstnanců a délku směn, celkovou podobu továrny, počet budov, ostrahu budovy, zda se jedná jen o výzkumné pracoviště, či opravdu o výrobu penicilinu, způsob dopravy zaměstnanců a jejich bydliště a jaké jsou zdejší vedoucí kádry.

K plnění úkolu se ale Koblre dostal až v červnu 1954, neboť jeho loď přezimovala v Ústí nad Labem. Několik dní pak pozoroval areál továrny a do paměti si ukládal poznatky, které po návratu do Hamburku v červenci 1954 překreslil britským agentům na plánec, například že ostrahu zajišťují Lidové milice, zaměstnanci většinou dojíždějí vlakem od Prahy nebo Kralup a že zde pracuje cca 250–350 lidí. Britům ale tyto údaje nestačily. Zeptali se ho, kde se celou dobu nacházel, a když Koblre odpověděl, že v loděnici ČSPLO v Ústí nad Labem, Britové ho ihned zaúkolovali, ať přinese informace i odtud. Ohledně tohoto objektu proběhly dle záznamů následně dvě schůzky (kdy přesně, není známo). Na první z nich předložil Koblre plánec loděnice s popisem jednotlivých budov a druhu výroby a na druhé předal popis pontonových lodí, které se zde vyráběly pro armádu. Za to všechno dostal odměnu 40 marek.⁵¹

K dalšímu kontaktu s britskými agenty došlo koncem roku 1954. Požadovali zjištění podrobností o vojenské továrně ve Vodochodech v okrese Praha-východ. Když na jaře roku 1955 Vladimír Koblre připlul do Československa a dal se do plnění úkolu, zjistil jen to, že se zde nacházejí dvě velké budovy, dál se zjišťovat neodvážil. Náhoda tomu ale chtěla, že v srpnu toho roku se seznámil s jistým Miroslavem Stýblem (jeho budoucí zeť), který v oné továrně pracoval, a na pokyn JOSEFA ho požádal o nějaké informace. Stýblo mu později řekl, že z Vodochod jsou odesílány zásilky letadel určených pro Egypt, letadla že jsou rozmontována do beden a vlakem posílána do Polska, kde se přendají na lodě do Egypta. Toto všechno Koblre přetlumočil v květnu 1956 Britům, kteří mu nato dali za úkol zjistit, jak ony bedny vypadají, kolik váží, jak jsou baleny, kdo a kolik zaměstnanců je v Egyptě, jména dělníků i vedoucích, zda letadla zalétávají českoslovenští piloti, a pokud ano, jaká jsou jejich

49 Tamtéž, s. 94–96, protokol o výpovědi, 16. 10. 1956.

50 Tamtéž.

51 Tamtéž, s. 113–116, protokol o výpovědi, 23. 10. 1956.

jména a věk, kolik strojů již bylo odesláno a jaká další zásilka je na cestě, jaký je název letadel a jaké jsou na bednách nápisy. Tyto informace Kobrle zjistil, ale předat už je nestačil, neboť padl do rukou StB.⁵²

Ještě než přejdeme k tomu, jak probíhalo vyšetřování a výsledky, je zde nutné dodat, že Kobrle kromě výše popsaných skutečností pořídil pro Brity i špionážní snímky, které v letech 1955–1956 získal během cest do Hamburku a zpět. Prvními objekty, které nafotil, byly vojenské cvičiště a radarová stanice v prostoru mezi saskými městy Coswig a Piesteritz. Dále v průběhu března 1956 pořídil snímky Libeňského a Švermova mostu v Praze a loděnice ČSPLO ve Valtířově a Křešicích. Tyto snímky předal agentům JOSEFOVI a PETROVI v květnu 1956. Další snímky pořídil v průběhu června a července téhož roku, konkrétně snímky loděnice ČSPLO v Praze-Libni, sacího bagru určeného pro SSSR v Holešovicích, radarové stanice v prostoru Zdiby – Chabry u Prahy a objektu a pontonů patřících litoměřickým ženistům. Tyto snímky později StB našla.⁵³

Komunistická bezpečnost se o Vladimíra Kobrleho začala zajímat koncem září roku 1954, kdy na něj II. správa MV (kontrarozvědka) založila svazek. Dle záznamů StB o jeho aktivitách dlouho nic nevěděla, neboť ve zprávách, které podávali spolupracovníci sledující ČSPLO, byl často hodnocen pouze jako člověk udržující styky s pochybnými ženami a rád konzumující alkohol.⁵⁴ Výše zmíněné setkání s představitelům americké špionáže ale StB neuniklo, neboť se dochovala zpráva spolupracovníka PAVLA⁵⁵, kterému se Kobrle (ve zprávě psán jako Kobrdle) o této události svěřil. Právě se v ní toto: *Nezpomínám si přesně, zda to bylo v roce 1952, nebo v roce 1953, kdy přišel Kobrdle za mnou do mého bytu a žádal mě o radu. Přitom mně řekl, že šel kolem hlavního nádraží v Hamburku, kde byl osloven neznámým mužem. Po oslovení byl Kobrdle vyzván, aby s ním šel na pivo. [...] Zde během rozhovoru jej neznámý žádal, aby mu z ČSR přivezl známky, jejichž sbírkou se zabývá. Dle Kobrdleho obdržel od neznámého adresu a při příští cestě jej vyhledal a přivezl mu známky. [...] Na této druhé schůzce, když mu Kobrdle známky předával, projevil neznámý přání asi těmito slovy: „Abych vám upřímně řekl, mě ty známky ani tolik nezajímají. Zajímalo by mě docela něco jiného. Vy máte syna, který pracuje v letecké továrně. Potřeboval bych, kdybyste mi od něho opatřil kousek kovu – vzorku, ze kterého se v ČSR vyrábějí letadla. Jedná se pouze o maličkost a dostanete za to dobrou odměnu.“ Dle Kobrdleho, jak se mně svěřoval, nesouhlasil s tímto a neznámému odmítl.⁵⁶*

52 Tamtéž, s. 104–106, protokol o výpovědi, 19. 10. 1956.

53 Tamtéž, s. 109–112, protokol o výpovědi, 22. 10. 1956.

54 ABS, sb. KR-MV, reg. č. 765, osobní operativní svazek Vladimíra Kobrleho, s. 27, plán agenturně-operativního rozpracování, 30. 6. 1956.

55 Vlastním jménem Alois Könich, nar. 18. 6. 1903. Srov. ABS, protokol registrace svazků spolupracovníků 1. zvláštní odbor MV 1-4830, 6. 2. 1954.

56 ABS, sb. KR-MV, reg. č. 765, osobní operativní svazek Vladimíra Kobrleho, s. 43, ústní zpráva spolupracovníka, 20. 8. 1956.

Zlom nastal v červenci 1956, kdy přičiněním zmíněného Karla Zbytka aktivity Vladimíra Koblreho vypluly na povrch. Návrh na zahájení vyšetřování podal referent 1. odboru 2. oddělení V. správy MV (Ochrana dopravy) Vladislav Dušek. Byla spuštěna akce LABE a celá mašinerie se dala do pohybu.⁵⁷ Koblre byl zatčen dne 14. října 1956 v Hřensku, když se chystal odplout do Hamburku. Zatčení provedli příslušníci 7. odboru KS MV (Krajská správa Ministerstva vnitra) Ústí nad Labem.⁵⁸ V jeho kajutě byly následně nalezeny fotoaparát, knížka zvaná kilometrovník s telefonními čísly do Hamburku a dále filmy, na nichž byly snímky výše zmíněných objektů, které už Kabrle nestihl Britům předat.⁵⁹ Byl odvezen do Prahy a dán do vazby v ruzyňské věznici. V týž den také započala dlouhá série výslechů, které vedl starší referent Václav Hampejs.⁶⁰ Vladimír Koblre se zde, nejspíše pod nátlakem, k výše uvedeným skutečnostem doznal. Pro ilustraci toho, co na nich zaznělo, uvádíme ukázkou z výslechu s datem 16. října 1956, kde Koblre popsal, jak plnil jeden z úkolů:

Jak jste si počínal při plnění tohoto špionážního úkolu [pozorování klecanského letiště] a jak jste úkol splnil?

Od JOSEFA jsem si odnesl list papíru s instrukcemi a ještě na člunu jsem si jednotlivé body přečetl. Tento list jsem pak na svém člunu spálil v kamnech. Při příjezdu do ČSR jsem jeden den (nevím, zda to byla neděle, nebo zda jsem si vybíral volné dny) šel do Klecan, kde jsem potom obešel ze tří stran vojenské letiště, které jsem ze silnice pozoroval. Do prostoru k letišti jsem se dostal v místech, kde je zámeček, a odtud jsem šel po silnici směrem na Větrušice. Z této silnice jsem pozoroval letiště, a abych nebyl nápadný, zase jsem se vrátil a celý prostor jsem obešel z druhé strany a šel jsem po silnici směrem na Selc. Abych se po této silnici nevracel a nestal se nápadným, šel jsem až na státní silnici, odkud jsem se pak polní cestou vrátil domů.

57 Tamtéž, s. 19, rozhodnutí o zavedení osobního operativního svazku, 18. 8. 1956.

58 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-2821 MV, vyšetřovací spis Vladimíra Koblreho, s. 10, vězeňská karta, nedatováno.

59 Tamtéž, s. 17, rozhodnutí o připojení věcných důkazů k vyšetřovacímu svazku, 20. 11. 1956.

60 Václav Hampejs (5. 7. 1923 Praha-Vokovice) pocházel z rodiny zámečnicka Karla a ukližečky Julie Hampejsových. Vychodil pětiletou obecnou školu a tříletou měšťanskou školu v Praze-Dejvicích a v roce 1938 nastoupil k firmě Václav Fischer, kde se učil elektromontérem, a po vyučení nastoupil do firmy Avia. V červnu 1950 byl přijat do SNB a po absolvování základního kurzu v Jeseníku byl přidělen na KS StB Praha na vyšetřovací oddělení, odkud v roce 1951 přešel na vyšetřovací oddělení Velitelství StB, později na Správu vyšetřování MV. V hodnoceních byl popisován jako svědomitý a houževnatý pracovník, což ho ale velmi často znervózňovalo, a to se následně odráželo na kvalitě vyšetřovacích protokolů. V roce 1955 byl vyznamenán medailí Za obranu vlasti a v roce 1961 Za zásluhy o obranu vlasti. Kromě vyšetřování západních agentů se zúčastnil i vyšetřování bývalého ministra vnitra Rudolfa Baráka. Od policie odešel v roce 1978 v hodnosti majora. V roce 1984 se k SNB vrátil jako civilní zaměstnanec a od roku 1986 pracoval jako elektrikář na ETO (Ekonomicko-technické oddělení) SNB. Odešel odtud v roce 1991. Srov. ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 5327/23, 7095/23.

Jak jste zjišťoval početní stav mužstva na letišti a koho jste se na letišti vyptával?

Početní stav jsem zjistil také pouze pozorováním. Nikoho jsem se na nic nevyptával a rozhodně jsem se nesnažil vůbec navázat rozhovory s vojáky. Zapamatoval jsem si pouze jednotlivé budovy na letišti a jeho okolí. V době, kdy jsem se procházel kolem letiště, byla zima, jelikož za letištěm měli vojáci kluziště. Viděl jsem zde pouze asi 8 vojáků a v zahraničí jsem hlásil, že jich bylo asi 15. Po tomto říkal JOSEF, že se jedná asi o cvičné letiště.⁶¹

StB pak po ukončení výslechů předala veškeré informace krajské prokuratuře, která dle nich sepsala žalobu, jež následně putovala na Krajský soud Praha. Přelíčení bylo naplánováno na 18. ledna 1957 a bylo neveřejné. Předsedou senátu byl Jan Kareš, soudci byli Josef Lepeška a Josef Ledvina, prokuraturu zastupovala Anna Příbylová. Vladimír Koblre dle záznamů svou vinu uznal.⁶² Byl obviněn dle zákona č. 63/1956⁶³ z vyzvědačství (§ 86) a následný rozsudek byl vynesen v takovéto podobě: patnáct let odnětí svobody, propadnutí veškerého majetku státu a ztráta občanských práv.⁶⁴ Proti rozsudku se neodvolal.

Životní etapa Vladimíra Koblreho coby politického vězně započala po vynesení rozsudku ve věznicí Praha-Ruzyně. Koncem března 1957 ho čekal přesun do již zmíněného zařízení Ostrov u Karlových Varů.⁶⁵ Zařadili ho do tábora Rovnost (NPT/P), kde prošel několika pracovními pozicemi: nejprve pracoval jako capar⁶⁶, pak jako kolejář a nakonec jako lamač. Dle hodnocení odpovídal jeho pracovní výkon tomu, jak by měl vypadat dle ideologie KSČ správný dělník: nebyl nijak kázeňsky trestán a mezi lety 1957 a 1960 se jeho pracovní výkon pohyboval v hodnotách 101–133 %.⁶⁷ Na komunistické pohlaváry to ale nejspíš dojem neudělalo, neboť nebyl zařazen do velké prezidentské amnestie z května 1960.⁶⁸

Vězeňská anabáze pokračovala věznicí Mírov, kam byl přesunut začátkem listopadu 1961. V záznamech se uvádí, že pracoval jako naviječ cívek do elektrických motorů, těšil se oblibě mezi ostatními vězni a nebyl nijak kázeňsky trestán.⁶⁹ Jenže ani to komunisty neoslnilo natolik, aby byl na květnovou amnestii roku 1962

61 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-2821 MV, vyšetřovací spis Vladimíra Koblreho, s. 95–96, 16. 10. 1956.

62 Tamtéž, s. 116–117, protokol o hlavním líčení, 18. 1. 1957.

63 Ten doplňoval a měnil některé pasáže v tehdy stávajícím trestném zákoně č. 86/1950. Srov. Předpis 63/1956 Sb. In: *Poslanecká sněmovna PČR* [online]. [Cit. 2022-11-01.] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=63&r=1956>.

64 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-2821 MV, vyšetřovací spis Vladimíra Koblreho, s. 119, rozsudek, 18. 1. 1957.

65 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Vladimíra Koblreho, s. 1, přemístění, zaměstnání ve věznicí a NPT, nedatováno.

66 Capování je vypouštění hlušiny ze sýpů.

67 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Vladimíra Koblreho, s. 23, hodnocení náčelníka, 22. 7. 1960.

68 Tamtéž, s. 44, usnesení Krajského soudu Praha, 21. 5. 1960.

69 Tamtéž, s. 20, hodnocení náčelníka, 4. 4. 1962.

propuštěn.⁷⁰ Dne 30. října 1963 čekal Kobrleho přesun do poslední „destinace“, což byla věznice Valdice. Byl zařazen jako řezač ve sklářské brusírně. V hodnoceních byl popsán jako klidný člověk s dobrým chováním a velmi dobrou pracovní morálkou. Kázeňsky nebyl nijak trestán.⁷¹

V roce 1964 byl Vladimír Kobrle podmíněčně propuštěn na svobodu se sedmiletou zkušební dobou.⁷² Jestli v následujících letech požádal o přezkoumání svého procesu a zda byl rehabilitován, o tom zdroje mlčí.

Václav Kutnohorský se narodil 11. června 1916 ve vesnici Vavřineč, dnes součást obce Malý Újezd, na Mělnicku. Pocházel z dělnické rodiny, otec Jan pracoval jako pomocný dělník, matka Anna, roz. Vostruhová, se starala o domácnost. Vzdělání získal na obecné škole ve Velkém Borku a poté na měšťanské škole v Mělníku. Po absolvování školní docházky nastoupil do truhlářského učení, které ale nedokončil kvůli otcově těžké nemoci a šel pracovat jako pomocný dělník. V roce 1940 nastoupil k Labské paroplavební společnosti (pozdější ČSPLO) jako plavčík, o šest let později úspěšně složil kormidelnické a také kapitánské zkoušky. V téže době se oženil s Anežkou Hampejsovou. Politicky nebyl nijak zaměřen.⁷³

K prvnímu setkání s britskou tajnou službou došlo začátkem roku 1954. I v této kauze sehrál roli zprostředkovatele Jaroslav Nový. Ten jednou přišel do skladiště, kde zrovna Kutnohorský překládal zboží, a nabídl mu společnou návštěvu kina. Kutnohorský souhlasil a večer spolu odjeli do centra Hamburku, kde ho Nový zavedl do jednoho hostince. Po chvíli si k nim přisedl jistý muž, který byl Kutnohorskému představen jako JOSEF, nato Nový z hostince odešel. Následovala asi dvacetiminutová konverzace, v jejímž závěru JOSEF nabídl další schůzku v témže hostinci a Kutnohorský s tím souhlasil. O čtyři dny později (přesné datum neznáme) se Kutnohorský setkal s JOSEFEM znovu. V hostinci vypili jedno pivo a poté odjeli autem dál do města až k jedné jednopatrové vilce, kde měl JOSEF byt. Zde vyšlo najevo, že se jedná o příslušníka britské rozvědky, a Kutnohorskému byla nabídnuta možnost získávat zpravodajské poznatky, a to za odměnu. Na tuto nabídku ale nepřistoupil a asi po hodině přemlouvání se rozešli.⁷⁴

K dalšímu kontaktu s Brity došlo v srpnu 1954, kdy Nový představil Kutnohorskému dalšího operativce, jménem KAREL. Ten už byl ve špionážních úkolech poněkud konkrétnější a požadoval, aby Kutnohorský zjistil v místě bydliště stav JZD, jména zdejších komunistických kádrů aj. Tyto požadavky však náš protagonista nesplnil.⁷⁵

70 Tamtéž, s. 41, usnesení Krajského soudu Praha, 6. 6. 1962.

71 Tamtéž, s. 9, hodnocení náčelníka, 4. 5. 1964.

72 Tamtéž, s. 7, usnesení Okresního soudu Jičín, 14. 5. 1964.

73 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-3392 MV – část I, vyšetřovací spis Václava Kutnohorského, s. 87–88, životopis, 13. 12. 1956.

74 Tamtéž, s. 53–55, zápis o výpovědi, 16. 10. 1956.

75 Tamtéž, s. 72–73, zápis o výpovědi, 26. 11. 1956.

Dle záznamů byl pak Kutnohorský v září 1954 přeřazen nejprve na vnitřní dopravu a poté do června 1955 vozil z Prahy do polského Štětína sací bagry, které pak putovaly do SSSR. Když se v létě téhož roku vrátil do Hamburku a dostavil se na schůzku, kde mu byl představen již několikrát zmiňovaný operativce PETR, Kutnohorský některé poznatky o bagrech vypověděl, například že se upravují v loděnici Praha-Libeň a že lodní trasa vede přes Berlín až do Štětína, kde se náklad přeloží. Nato byl PETREM instruován, aby se zaměřil na muniční továrnu ve Vlašimi (byla na trase do obce Keblov, kde bydlel)⁷⁶ a zjistil veškeré dostupné poznatky (podoba objektu, rozmístění stráží, příchody a odchody zaměstnanců atd.). K tomu měl ještě opatřit nový občanský průkaz, který tehdy československé úřady vydávaly. Dostal krycí jméno KUZBERTA. Žádný z těchto úkolů ale nesplnil a poté už k žádnému kontaktu nedošlo.⁷⁷

Státní bezpečnost se o Kutnohorského začala zajímat v září roku 1952, kdy přišla zpráva, že se podílí na pašování zboží do i z Československa.⁷⁸ Jednalo se zejména o importní zelenou kávu, kterou v Hamburku rozprodával mezi personálem v docích. V lednu 1955 ho ale přistihla přístavní policie a buď měl zaplatit 60 marek pokuty, nebo by dostal deset dní vazby. Jelikož neměl na zaplacení a jeho loď se chystala k odplutí, pokutu zaplatila ČSPLO.⁷⁹ Z Hamburku měl dovážet zejména textilní zboží, například punčochy, hedvábné šátky a vlnu.⁸⁰ V dalších oznámeních se uvádělo, že se stýká s československými uprchlíky Miroslavem Brančovským a Jiřím Šebestiánem. O tom, že se Kutnohorský začal roku 1954 stýkat s Brity, ale orgány Bezpečnosti nevěděly nic. Zlom přišel v červenci 1956, kdy díky prozrazení Karlem Zbytkem prosáklý na povrch britské agenturní struktury v ČSPLO a Kutnohorský v nich figuroval. V správa MV následně spustila akci KOTVA (uvádí se též název PAŠERÁK) a následovalo intenzivní sledování, na průběh dohlížel por. Zdeněk Lamr. Akce spočívala například v důkladné evidenci nákladu na Kutnohorského lodi během celní kontroly, infiltraci spolupracovníka POŠTÁKA⁸¹ mezi osádku a následném vloupání do Kutnohorského kajuty (neboli „úkon 77“),⁸² kde ale podle pozdější zprávy nebylo nic nalezeno.⁸³ Kruh se uzavřel dne 16. října 1956, kdy došlo v rámci akce ÚDER k zatčení Kutnohorského a jeho transportu

76 Tamtéž, s. 85–86, zápis o výpovědi, 12. 12. 1956.

77 Tamtéž, s. 71, zápis o výpovědi, 26. 11. 1956.

78 ABS, sb. KR-MV, reg. č. 754, osobní operativní svazek Václava Kutnohorského, s. 1, úřední záznam č. 179, 30. 9. 1952.

79 Tamtéž, s. 31–32, vyhodnocení ev. svazku č. 56 a návrh dalšího opatření, 11. 11. 1955.

80 Tamtéž, s. 45, zjištění KS MV Jihlava, 28. 3. 1956.

81 Vlastním jménem Jindřich Tautman (11. 11. 1933 Sedlec, okr. Litoměřice). Viz ABS, sb. TS-MV, reg. č. 4913.

82 ABS, sb. KR-MV, reg. č. 754, osobní operativní svazek Václava Kutnohorského, s. 55–57, návrh plánu agenturně operativního rozpracování, 14. 8. 1956.

83 Tamtéž, s. 76, záznam, 24. 9. 1956.

do ruzyňské věznice v Praze, kde byl dán do vazby. V týž den začal kolotoč výslechů, které vedl již jednou zmíněný Václav Hampejs. Kromě výše uvedených událostí s kávou se zjišťovala spolupráce s Brity. V následující ukázce z výslechu, jenž se odehrál 16. října 1956, Kutnohorský popsal průběh schůzky, kde poznal operativce JOSEFA:

V restauraci jsem se s JOSEFEM zdržel velmi krátce, asi tak 20 minut, kdy jsme společně z hostince odešli. Během této doby se mě JOSEF vyptával. Ptal se mě, jak jsem dlouho na plavbě, jak se mně zaměstnání líbí, jak jsem spokojen. Dále se mě ptal, zda s sebou vozím manželku, jak té se líbí, a přitom mně poukazoval, tak mezi řečí, na to, jak mám upracované ruce. Jelikož se JOSEF zatím v ničem nevyjádřil a já zatím nevěděl, co na mě chce, snažil jsem se hovor ukončit tím, že jsem se vymlouval na to, že mám na člunu manželku. JOSEF ochotně hovor ukončil a požádal mě, zda bych se chtěl ještě sejt, že by se mnou chtěl pohovořit. Dal jsem mu k další schůzce souhlas a schůzku jsme si ujednali na stejném místě (v dřevěném hostinci) asi za 4 dny na 20. hodinu. V uvedenou dobu jsem se na schůzku také dostavil. Z této první schůzky jsem odjel tramvají na Fetl.⁸⁴

Vyšetřování StB ukončila v polovině prosince 1956.⁸⁵ Případ si poté převzala pražská krajská prokuratura, která dle zjištěných poznatků sepsala žalobu a ta pak byla postoupena Krajskému soudu Praha. Dne 26. března 1957 bylo s Kutnohorským zahájeno soudní přelíčení, jež se konalo bez účasti veřejnosti. Předsedkyní senátu byla Jarmila Ortová, přísedícími byli Jan Bernhard a Anna Karausová, krajskou prokuraturu zastupoval Jaromír Prokop. Kutnohorský dle stenografického přepisu uznal svou vinu a ani se nesnažil komunistické justici bránit. Byl obviněn dle zákona č. 86/50 Sb. z vyzvědačství (§ 86) a odsouzen k pěti letům odnětí svobody a k pětileté ztrátě čestných občanských práv.⁸⁶ Krajské prokuratuře se ale výše rozsudku zdála evidentně nízká a odvolala se k Nejvyššímu soudu Praha. Ten jí v rozsudku z 16. května 1957 dal za pravdu a délku trestu zvýšil na sedm let.⁸⁷

Vězeňská anabáze Kutnohorského započala ve věznici Ruzyně v Praze, odkud byl v polovině července 1957 přemístěn do Valdic. Podle záznamů pracoval do 7. března 1959 v truhlářské dílně Východočeských dřevařských závodů (VDZ), poté do března 1960 pracoval u knoflíkářů a nakonec byl přesunut opět do truhlárny, kde pracoval do května 1960.⁸⁸ V hodnoceních byl popisován jako dobrý pracovník, který měl ohledně pracovní morálky vysoké procentuální hodnoty (za rok 1957 – 147 %,

84 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-3392 MV – část I, osobní vyšetřovací svazek, s. 53–54, protokol o výpovědi, 16. 10. 1956.

85 Tamtéž, s. 110, usnesení o skončení vyšetřování, 13. 12. 1956.

86 Tamtéž, s. 118–122, protokol o hlavním líčení, 26. 3. 1957.

87 Tamtéž, s. 130–132, rozsudek Nejvyššího soudu Praha, 16. 5. 1957.

88 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Václava Kutnohorského, s. 1, přemístění, zaměstnání ve věznici a NPT, nedatováno.

1958 – 118 % a 1959 – 103 %).⁸⁹ V této věznici také v prosinci 1957 obdržel zprávu, že se na něj nevztahuje tehdejší prezidentská amnestie.⁹⁰

V květnu 1960 čekaly našeho kormidelníka dva transporty. První se udál dne 4. května, kdy proběhl transport do věznice v Hradci Králové (zdroje jako důvod uvádějí vyšetřování, ale bližší informace nejsou). Zde pobýval až do 23. května, kdy byl přemístěn do věznice Mírov.⁹¹ Jeho pracovištěm se stala stolařská dílna, kde pracoval na hudebních skříních Coppelia. Zde se mu také dne 8. června 1960 stala nehoda, kdy neúmyslně znehodnotil 150 ks skříňových klániček (boční podpěra), čímž se musela celá výroba zastavit. Trestem byla celková náhrada škody, což bylo 235 Kčs.⁹² Jinak byl hodnocen jako dobrý pracovník, který ale *jen plní své základní povinnosti a nesnaží se o nějaké zlepšení*.⁹³ V červenci 1960 podal Václav Kutnohorský žádost o podmíněčné propuštění, kterou ale Krajský soud Ostrava v září téhož roku zamítl.⁹⁴

Jeho poslední zastávkou se staly koncem listopadu 1961 opět Valdice a stejně jako během svého prvního pobytu zde byl Kutnohorský zařazen do truhlářské dílny. Vedení ho popisovalo jako dobrého pracovníka, na něhož nechodily žádné stížnosti a měl ukázněné chování.⁹⁵ Brány věznice opustil dne 10. května 1962 díky prezidentské amnestii a prominutí zbytku trestu. Po propuštění žil v obci Keblov na Benešovsku.⁹⁶ Zda se později dovolal spravedlnosti a byl rehabilitován, se nepodařilo zjistit.

Jiří Pešek se narodil 15. června 1924 ve vesnici Dědibaby, dnes součást obce Vojkovice, na Mělnicku. Pocházel z rolnické rodiny, otec Václav pracoval na poli, matka Antonie, rozená Šindelářová, se starala o rodinu, a to velmi početnou, měli devět dětí. Jiří Pešek vychodil nejprve pětiletou obecnou školu v nedalekých Vraňanech a poté dvouletou měšťanskou školu v Lužci nad Vltavou. Po absolvování školní docházky odešel do učení na soustružníka, ale to nedokončil. Zkusil tedy učení kovářské, ale to kvůli tělesné vadě též nedokončil. V roce 1942, kdy už existoval Protektorát Čechy a Morava, nastoupil jako plavčík k Československé společnosti labské (později ČSPLO), se kterou se plavil do Německa. U této společnosti setrval i po osvobození v roce 1945, v letech 1946–1948 absolvoval povinnou vojenskou službu coby osvětový poddůstojník a v roce 1950 složil zkoušky na kormidelníka. V té době už byl ženatý s Vlastou Kulhavou, s níž měl dvě děti, starší dceru Vlastu

89 Tamtéž, s. 20, hodnocení náčelníka, 18. 3. 1960.

90 Tamtéž, s. 25, usnesení Krajského soudu Hradec Králové, 1. 12. 1957.

91 Tamtéž, s. 2, karta vězně, nedatováno.

92 Tamtéž, s. 8, hlášení ke kázeňskému řízení, 8. 6. 1960.

93 Tamtéž, s. 9, hodnocení odsouzeného, 1. 7. 1960.

94 Tamtéž, s. 25, usnesení Krajského soudu Ostrava, 16. 9. 1960.

95 Tamtéž, s. 4, hodnocení náčelníka, 29. 4. 1962.

96 Tamtéž, s. 28, vyrozumění o propuštění odsouzeného, 10. 5. 1962.

a mladšího syna Dana. Co se týče politické příslušnosti, nesympatizoval s žádnou stranou.⁹⁷

Anabáze Jiřího Peška coby spolupracovníka britské rozvědky započala v zimě roku 1953. Stejně jako v předchozích třech kauzách zde jako zprostředkovatel figuroval Jaroslav Nový. Ten jednoho dne Peška oslovil s tím, že má známého, který by potřeboval odvézt do Československa jistý dopis. Když se dočkal kladné odpovědi, domluvili se, že ještě ten večer ho k onomu známému dovede a převezme zásilku. K setkání došlo v půl sedmé večer u stanice Hamburk-Veddel. Nový pak Peška odvedl ke stanovišti taxíků, kde stálo černé auto, do kterého oba nasedli. Po chvíli jízdy centrem města zastavili před vilkou a řidič oba odvedl do bytu ve druhém patře, kde Nový usadil Peška do křesla a odešel. Po chvílce přišel řidič a představil se jako JOSEF. Když se náš protagonista začal vyptávat na dopis, který měl odvézt, JOSEF odvětil, že to byla jen záminka, že pracuje pro britskou rozvědku a že by chtěl, aby Pešek přinášel do Hamburku zprávy z Československa. Ten po příslibu velkého výdělků souhlasil. Dostal krycí jméno PENELOPE, telefonní číslo, kam se měl hlásit, a hned i první úkoly. Měl zjistit situaci v jednotném zemědělském družstvu a u soukromých rolníků,⁹⁸ dále podrobnosti k nově budovanému letišti u obce Odolena Voda a nakonec opatřit výtisk železničního a leteckého řádu.

K další schůzce došlo v dubnu 1954, kde byl Peškovi představen další rozvědkář, a to už několikrát zmiňovaný agent PETR. Co se týče zadaných úkolů, předal výtisky oněch řádů, sdělil zprávy ohledně zemědělství, které vyčetl z denního tisku nebo co se mu podařilo vyslechnout z toho, co si říkali lidé. Sdělil také polohu letiště u Odolene Vody, kterou PETR zakreslil do mapy (později mu bylo vytknuto, že zadal polohu na opačné straně obce).⁹⁹ Nato dostal další úkol, konkrétně zjistit podrobnosti o vojenském letišti v Pardubicích. PETR pro něj nachystal plánky okolí Pardubic, kam měl Pešek letiště zakreslit spolu s dalšími detaily (budovy, počet ranvejí, jakým směrem jsou ranveje orientovány, zda jsou travnaté, či betonové apod.).¹⁰⁰ Byla mu slíbena odměna 25 000 Kčs a že tím pokryje svůj dluh (Pešek splácel v té době stavební půjčku).¹⁰¹ Ke splnění tohoto úkolu však nedošlo.

V dubnu 1955 se Pešek setkal s Brity znovu. Těm bylo divné, že se celý rok neohlásil, ale on argumentoval tím, že pro ně neměl žádné informace. Zmínil však, že strávil měsíc na vojenském cvičení záložních jednotek. To se mělo odehrát na Slovensku cca 25 km od Bratislavy. Na dotaz JOSEFA ohledně stavu mužstva a s čím se cvičilo, Pešek odvětil, že zde bylo 400 vojáků a jeden poručík a cvičilo se s čluny

97 ABS, sb. Zvláštní vyšetřovací spisy (dále jen ZV-MV), arch. č. ZV-89 MV – část I, vyšetřovací spis Jiřího Peška, s. 65–66, životopis, 19. 12. 1956.

98 Tamtéž, s. 34–38, protokol o výpovědi, 14. 11. 1956.

99 Tamtéž, s. 48–50, protokol o výpovědi, 3. 12. 1956.

100 Tamtéž, s. 53–54, protokol o výpovědi, 4. 12. 1956.

101 Tamtéž, s. 36–37, protokol o výpovědi, 14. 11. 1956.

poháněnými motory T 111.¹⁰² Dalším bodem rozhovoru byly nové občanské průkazy, které se tehdy v Československu měly vydávat. JOSEF požadoval, aby Pešek opatřil originál, a za to by dostal 400 marek. Ten se však zdráhal to provést, a tak mu bylo navrženo, ať si tedy průkaz od někoho z okolí půjčí a ofotí ho na fotopapír, který PETR nachystal. Ani tento úkol však nebyl splněn.¹⁰³ Poté už k žádným důležitým schůzkám s Brity nedošlo, jako poslední kontakt Pešek později uvedl den 30. července 1956, kde JOSEFOVI tvrdil, že byl vyslýchán StB, což ale agent prohlédl jako lež a Peškovi sdělil, že s ním přerušuje na určitou dobu kontakt.¹⁰⁴

V době, kdy britská rozvědka přerušila s Jiřím Peškem kontakt, dorazila do centrály StB v Praze zpráva od zmíněného Karla Zbytka alias LIGHTA, že mezi lodníky ČSPLO se pohybuje několik spolupracovníků britské rozvědky a Peškovo jméno bylo mezi nimi. Návrh na jeho zadržení podal dne 8. listopadu 1956 npor. Emil Malý, referent 1. oddělení 2. odboru V. správy MV (ochrana dopravy).¹⁰⁵ K zatčení došlo o dva dny později v Hřensku, kde Pešek čekal na celní a pasovou kontrolu. Byl převezen do věznice Praha-Ruzyně a dán do vazby.¹⁰⁶ StB u něj při prohlídce našla plánek okolí Pardubic a německý kalendář, kde měl zaškrtnuty číslice, které dohromady dávaly telefonní číslo do Hamburku.¹⁰⁷ Následoval kolotoč dlouhých a tvrdých výslechů, které vedl zmíněný vyšetřovatel Václav Hampejs. V nich Pešek postupně vypověděl všechny výše uvedené skutečnosti.

Státní bezpečnost ukončila vyšetřování dne 20. prosince 1956.¹⁰⁸ Případ byl předán Krajské prokuratuře Praha, která následně sepsala žalobu a tu předala Krajskému soudu Praha. Soudní přelíčení bylo zahájeno dne 28. prosince 1957. Předsedkyní senátu byla Jarmila Ortová, přísedícími byli Josef Skála a Libuše Tamchynová, krajskou prokuraturu zastupoval Emanuel Čimbura. Dle záznamů Pešek uznal svou vinu a na svou obhajobu uvedl, že svou činnost neoznámil dřív proto, že se bál trestního stíhání, a že nechtěl udělat hanbu svým rodičům a dětem. Byl obviněn dle zákona č. 86/50 Sb. z vyzvědačství (§ 86) a odsouzen na pět let odnětí svobody, propadnutí majetku státu a odebrání čestných občanských práv.¹⁰⁹

Krajská prokuratura a Jiří Pešek se poté odvolali k Nejvyššímu soudu Praha. Ten rozhodnutím ze dne 7. května 1957 rozsudek zrušil a vrátil případ k dalšímu projednání.¹¹⁰ To se odehrálo dne 13. června 1957. Senát Krajského soudu Praha tvořili předsedkyně Jarmila Ortová s přísedícími Janem Černým a Jaroslavem Budínským,

102 Tamtéž, s. 50–51, protokol o výpovědi, 3. 12. 1956.

103 Tamtéž, s. 55–56, protokol o výpovědi, 4. 12. 1956.

104 Tamtéž, s. 60–62, protokol o výpovědi, 5. 12. 1956.

105 Tamtéž, s. 3, návrh na zadržení, 8. 11. 1956.

106 Tamtéž, s. 4, protokol o zadržení, 10. 11. 1956.

107 Tamtéž, nečíslováno, dokument č. 2–3, 20. 12. 1956.

108 Tamtéž, s. 95, usnesení o skončení vyšetřování, 20. 12. 1956.

109 Tamtéž, s. 104, rozsudek, 28. 2. 1957.

110 Tamtéž, s. 107–108, protokol o odvolacím líčení, 7. 5. 1957.

prokuraturu zastupoval Emanuel Čimbura. Obhajoba Jiřího Peška měla stejné znění, tedy že cítí vinu, ale že ze strachu z StB a rodinné hanby vše neoznámil hned.¹¹¹ Rozsudek zněl takto: osm let odnětí svobody za vyzvědačství, propadnutí majetku státu a ztráta čestných občanských práv.¹¹²

Výkon trestu nastoupil Pešek ve věznicí Praha-Ruzyně. Dne 10. září 1957 ho přemístili do zmíněného zařízení Ostrov u Karlových Varů. Prvních šest dní strávil v Ústředním táboře (NPT/D) a poté byl přidělen do tábora Rovnost (NPT/P).¹¹³ Pracoval v dole jako lamač a dle hodnocení dosahoval dobrých pracovních výsledků. V roce 1960 byl přeřazen do tábora Vykmánov I (NPT/C), kde pracoval jako pomocný stavební dělník. Kázeňsky nebyl nijak trestán.¹¹⁴ Na základě velké amnestie byl Pešek dne 11. května 1960 propuštěn na svobodu (s desetiletou podmínkou) a žil v Kralupech nad Vltavou.¹¹⁵ V říjnu 1965 mu byl zbytek podmínky prominut.¹¹⁶ O jeho rehabilitaci či snaze o přezkoumání případu žádné informace nejsou.

V rámci této kauzy je ještě nutné zmínit jednu skutečnost, a to že Jiří Pešek byl v době pobytu ve vězení veden jako spolupracovník StB. První záznam pochází od 1. odboru Správy nápravných zařízení, kde se uvádí, že během vazby ve věznicí Ruzyně se měl sám nabídnout pro spolupráci, důvodem měla být snaha o nápravu svého provinění. Byl přidělován na cely k ostatním vyšetřovancům a měl na ně získávat poznatky. Žádný závazek ale nepodepsal. Odměnou byly malé finanční částky, za které si kupoval cigarety.¹¹⁷

Další záznam pochází z prostředí jáchymovských lágrů. Zde se uvádí, že v říjnu 1958 byl Pešek naverbován tamější StB jako agent (krycí jméno VLASTA). Návrh na něj podal npor. Jiří Krejsa, funkcí starší referent operativního oddělení.¹¹⁸ StB věděla, že Pešek se mezi spoluvězni těší dobré pověsti a že se netají obdivem ke všemu, co pocházelo ze západní Evropy. Skrze tyto vlastnosti se měl vetřít do přízně jistého Stanislava Lišky (údajně amerického agenta) a měl na něj získávat informace. Podle záznamů ale toto nesplnil (důvodem měla být *kategorizace a diferenciacie odsouzených na NPT*). Poté dostal za úkol sledovat odsouzence Stehlíka a později odsouzence Göbla, k tomu všemu měl sledovat celkové dění v táboře a informovat StB ohledně pokusů o útěk apod. Dle záznamů nebyl nikdo na základě jeho informací

111 Tamtéž, s. 102, protokol o hlavním líčení, 13. 6. 1957.

112 Tamtéž, s. 109, rozsudek, 13. 6. 1957.

113 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Jiřího Peška, s. 2, karta vězně, nedatováno.

114 Tamtéž, s. 12, průběžné hodnocení, 16. 3. 1960.

115 Tamtéž, s. 9, hlášení změn, 11. 5. 1960.

116 ABS, sb. ZV-MV, arch. č. ZV-89 MV – část I, vyšetřovací spis Jiřího Peška, s. 112, usnesení Krajského soudu Praha, 22. 10. 1965.

117 ABS, sb. TS-MV, reg. č. 8802, agenturní svazek Jiřího Peška, s. 19–20, vyhodnocení spolupráce, 3. 12. 1957.

118 ABS, sb. TS-MV, reg. č. 8802, agenturní svazek Jiřího Peška, návrh na vázání, 27. 9. 1958.

zatčen.¹¹⁹ Po propuštění na svobodu převzal dne 8. března 1961 svazek Jiřího Peška 3. referát OO-MV v Mělníku. Orgány bezpečnosti se ho pokusily znovu naverbovat, ale on jim oznámil, že se chce věnovat rodině a nechce mít s StB už nic společného. V roce 1962 byl jeho svazek uložen.¹²⁰

František Roušal se narodil 22. listopadu 1924 ve vesnici Zvěrkovice, dnes součást obce Temelín, na Českobudějovicku. Pocházel z dělnické rodiny, jeho otec Matěj pracoval na stavbě a k tomu vlastnil malé hospodářství, o které se starala jeho matka Marie, rozená Turková. V Týně nad Vltavou vychodil pětiletou obecnou školu a poté dvouletou měšťanskou školu. Po absolvování školní docházky pracoval nějakou dobu u sedláků, než v roce 1939 odešel do pekařského učení, které absolvoval v roce 1942. Měl být pracovně nasazen v Německu, čemuž se vyhnul tím, že vstoupil do Československé společnosti labské (pozdější ČSPLO), kde získal místo plavčíka a kde působil až do roku 1945. V letech 1946–1948 absolvoval povinnou vojenskou službu a v letech 1949–1950 složil kormidelnické zkoušky. Byl ženatý s Marií Charvátovou a politicky s nikým nesympatizoval.¹²¹

Tato kauza má podobné kontury jako případ Jaroslava Vršeckého, neboť i František Roušal byl získán Státní bezpečností jako spolupracovník. Návrh na jeho vázání předložil dne 30. května 1953 štržm. Stanislav Svatoš, příslušník 5. oddělení 1. odboru II. správy MV (kontrarozvědky).¹²² Důvodem bylo, že František Roušal se v Hamburku stýkal s československými emigranty Fr. Hourou a Ant. Opatřilem a že pašoval kávu do NDR, kde ji pak prodával.¹²³ Vázací návrh byl schválen

119 Tamtéž, s. 17, zdůvodnění k předání osobního svazku, 30. 4. 1960.

120 Tamtéž, s. 26–27, vyhodnocení spolupracovníka dle TRMV č. 13/62, 8. 8. 1962.

121 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-3896 MV, vyšetřovací spis Františka Roušala, s. 68–69, životopis, 4. 1. 1957.

122 Stanislav Svatoš (7. 10. 1922 Zahořany, okr. Praha-západ) pocházel jako drtivá většina členů StB z dělnické rodiny. Jeho otec Václav byl zedník, matka Růžena, roz. Drážďanská, se starala o domácnost. Vychodil pětiletou obecnou školu v rodné obci a tříletou měšťanskou školu v Mníšku pod Brdy. V roce 1941 se vyučil čalouníkem. Byl totálně nasazen do firmy Wehner v dolnoslezské Lehnicí (dnes v Polsku) a pak do konce okupace pracoval u Karla Houby jako čalouník. V roce 1950 vstoupil do SNB a po absolvování výcviku v Jeseníku a Dobrušce nastoupil ke 4. sektoru Velitelství StB, odkud byl v lednu 1951 přesunut na 5. oddělení 1. odboru kontrarozvědky. V roce 1955 přešel na V. správu MV (Ochrana dopravy) a v roce 1956 na operativní skupinu II. zvl. odboru MV, kde sledoval Poštu Praha 120, jež měla na starosti zahraniční zásilky. Poté ještě sloužil jako referent 2. oddělení I. zvl. odboru MV a jako dozorčí důstojník vnitřního oddělení SEO FMV (Statisticko-evidenčního oddělení Federálního ministerstva vnitra). Byl dvakrát vyznamenán, v roce 1956 Za službu vlasti a v roce 1961 Za zásluhy o obranu vlasti. Od StB odešel v roce 1977 v hodnosti majora. Srov. ABS, sb. Personální spisy ministerstva vnitra, arch. j. 6001/22.

123 ABS, sb. TS-MV, reg. č. 2490, osobní svazek Františka Roušala, s. 8–9, návrh na provedení odluhy a výslechu, 30. 5. 1953.

a 20. prosince 1954, kdy František Roušal připlul do Děčína a vydal se ke svému domu, byl zmíněným příslušníkem Svatošem zadržen a odvezen do konspiračního bytu v obci Káraný. Zde po krátkém výslechu došlo ke stvrzení spolupráce a bylo mu dáno krycí jméno ZIMA. K této Roušalově životní etapě se ale nedochovaly téměř žádné informace. Ví se jen to, že StB ho hodnotila jako málo iniciativního, že se vyhýbal schůzkám a že zprávy, které podával, měly většinou všeobecně informativní charakter.¹²⁴ Co ale StB tehdy netušila, bylo to, že Roušal byl dříve naverbován britskými zpravodajci.

Dle pozdějšího vyšetřování byl Roušal koncem roku 1952 požádán uprchlíkem Josefem Vackem, zda by za jistý obnos nedovezl do Československa dopis pro jeho manželku a zda by mu v přístavu nesehnal kávu a americké cigarety. Roušal svolil, a když se začátkem roku 1953 vrátil do Hamburku a předal Vackovi onu kávu a cigarety, dostal 55 marek. Nato se ho Vacek zeptal, zda by si chtěl vydělat další peníze, ale že tentokrát by se jednalo o získávání zpráv z Československa. Roušal se zprvu zdráhal, ale nakonec souhlasil. Odjeli tedy do jednoho hostince v centru Hamburku, kde si k nim později přisedl neznámý muž, kterého Vacek oslovoval „šéfe“. Chvilí spolu hovořili a pak onen neznámý prohlásil, že se mu nelíbí prostředí a že v rozhovoru budou pokračovat u něj v bytě. Zde hovořili o životě v Československu, v jakém stavu je zásobování apod. „Šéf“ pak oznámil, že by ho zajímaly zprávy o náladách obyvatelstva, zda se staví nové objekty a k čemu slouží a zda někde nehrozí stávka dělníků. Roušal po dlouhém přemlouvání souhlasil, že se pokusí ony pokyny plnit, načež obdržel částku 30 marek.¹²⁵ Poté do poloviny roku 1953 proběhly ještě další dvě schůzky, na kterých vyšlo najevo, že „šéf“ je britským zpravodajcem, a byl zde představen další funkcionář, již několikrát zmíněný PETR. František Roušal zde oznámil, že odchází od ČSPLO a bude instruktorem v plaveckém internátě v Děčíně.¹²⁶ ŠÉF mu nato zadal úkol, ať krom zmíněných zpráv opatří i nějaké úřední tiskoviny či razítka z provenience Bezpečnosti, národních výborů a úřadů.¹²⁷

František Roušal se k ČSPLO vrátil na podzim roku 1954. Po příplutí do Hamburku si domluvil přes Vacka schůzku se „šéfem“, kde mu sdělil toto: výsledky Zápotockého měnové reformy (nedůvěra lidí v novou korunu, obavy z nedostatku zboží, kde a jak docházelo k výměnám korun), činnost a obsazení internátu, kde předtím působil (jména vedoucích, jak a na čem probíhal výcvik plavců a jaká byla jejich nálada). Také nakreslil pláněk dílen, které se nacházely v loděnici ČSPLO v Křešících.¹²⁸ „Šéf“ ho poté požádal, zda by nedopravil do Československa jednu kovovou

124 Tamtéž, s. 56, návrh na převertování informátora ZIMY, 8. 11. 1956.

125 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-3896 MV, vyšetřovací spis Františka Roušala, s. 22–25, zápis o výpovědi, 23. 11. 1956.

126 Tamtéž, s. 40, zápis o výpovědi, 17. 12. 1956.

127 Tamtéž, s. 28, zápis o výpovědi, 30. 11. 1956.

128 Tamtéž, s. 60–61, zápis o výpovědi, 2. 1. 1957.

krabici, kterou by předal smluvené osobě nebo ji na určitém místě zakopal (tzv. mrtvá schránka). To ale Roušal odmítl.¹²⁹

K dalšímu setkání s britskými zpravodajci došlo začátkem roku 1955. Roušal zde měl být opět požádán o převezení plechové schránky do Československa, což znovu odmítl. Nato dostal za úkol navštívit vojenskou přehlídku v Praze (k jaké to bylo příležitosti, není známo) a měl zjistit názvy zúčastněných útvarů a jaké typy zbraní se zde objevily. Ani tento úkol Roušal nesplnil.¹³⁰ Když se v létě téhož roku s Brity znovu setkal a oznámil jim, že přehlídku nenavštívil, byl mu zadán jiný úkol, konkrétně zjistit situaci na hranicích mezi ČSR a NDR (vystěhovávání obyvatel z Hřenska a příhraničního prostoru) a jaká se tam konají opatření. Podle záznamů zjistil pouze to, že pohraničníci na obou březích Labe vysekali porost směrem od řeky až do kopců. Ohledně situace s vystěhováváním obyvatelstva ale nezjistil nic.¹³¹ Poté dle záznamů proběhlo ještě několik dalších schůzek, na kterých však nic podstatného nezaznělo. Až na poslední, jež se udála v říjnu 1956, byl Roušalovi dán úkol zjistit situaci ve vojenských posádkách v Táboře a dále mu byl nabídnut fotoaparát k focení důležitých objektů, což Roušal odmítl.¹³² Další kontakt o měsíc později již znemožnila Státní bezpečnost.

Jak bylo řečeno v úvodu k této kauze, StB neměla tušení, že František Roušal je ve spojení s Brity. Kdo ví, jaký by byl jeho osud, kdyby nedošlo k vyzrazení Karlem Zbytkem v červenci 1956. Návrh na jeho zadržení podal dne 10. listopadu 1956 již zmíněný Vladislav Dušek.¹³³ Akci měli provést příslušníci 7. odboru KS MV Ústí nad Labem, kteří měli Roušala po jeho návratu do Československa sledovat a v určitý moment ho zadržet.¹³⁴ K tomu došlo dne 21. listopadu 1956 (tedy den před jeho dvaatřicátými narozeninami) a při osobní prohlídce u něj StB našla papír s telefonními čísly na britské rozvědčiky. Byl eskortován do Prahy a dán do vazby ve věznici Praha-Ruzyně.¹³⁵ Pak přišly na řadu dlouhé výslechy, jež vedl dříve zmíněný Václav Hampejs. Roušal se během nich ke všemu doznal.

Státní bezpečnost ukončila vyšetřování 15. ledna 1957.¹³⁶ Případ byl předán Krajské prokuratuře Ústí nad Labem k sepsání obžaloby, která pak putovala na Krajský soud Ústí nad Labem. Soudní přelíčení začalo dne 12. března 1957 v budově Lidového soudu Litoměřice. Předsedou senátu byl Jan Zavoral, přísedícími byli Jiří Nový

129 Tamtéž, s. 41, zápis o výpovědi, 17. 12. 1956.

130 Tamtéž, s. 42, zápis o výpovědi, 17. 12. 1956.

131 Tamtéž, s. 61–62, zápis o výpovědi, 2. 1. 1957.

132 Tamtéž, s. 44, zápis o výpovědi, 17. 12. 1956.

133 Tamtéž, s. 2, návrh na zadržení, 10. 11. 1956.

134 ABS, sb. TS-MV, reg. č. 2490, osobní svazek Františka Roušala, s. 57, návrh na převerbování informátora ZIMY, 8. 11. 1956.

135 ABS, sb. V-MV, arch. č. V-3896 MV, vyšetřovací spis Františka Roušala, s. 4–5, usnesení o zahájení vyšetřování, 23. 11. 1956.

136 Tamtéž, s. 76, rozhodnutí o skončení vyšetřování, 15. 1. 1957.

a Jan Lukeš, prokuraturu zastupoval Stanislav Dunaj. Roušal uznal svou vinu, ale prohlásil, že se necítí jako špion, neboť nepředal žádné informace vojensko-bezpečnostního charakteru. To nejspíš na soudce zapůsobilo, neboť mu byl udělen trest jen dva a půl roku za neoznámení trestného činu (§ 165).¹³⁷ S tímto verdiktem ale nebyla spokojena prokuratura, která podala odvolání k Nejvyššímu soudu v Praze. Ten jí rozhodnutím z 25. dubna 1957 dal za pravdu a vrátil případ k dalšímu projednávání.¹³⁸ Nové přelíčení začalo dne 8. srpna 1957 a konalo se opět v budově Lidového soudu Litoměřice. Předsedou senátu byl znovu Jan Zavoral, přísedícími byli František Vondrák a Jiří Nový, za prokuraturu zde byl Stanislav Dunaj. Dle záznamu Roušal na svou obhajobu zopakoval, že uznává vinu, ale že se necítí být špionem.¹³⁹ Tentokrát už ale s tímto tvrzením neuspěl. Byl obviněn dle zákona č. 86/50 Sb. z vy-zvědačství (§ 86) a odsouzen k trestu sedmi let odnětí svobody a ztrátě občanských práv na pět let.¹⁴⁰

O pobytu Františka Roušala ve vězení se moc informací nedochovalo. Je známo, že výkon trestu nastoupil v Praze, konkrétně v Ruzyni. Dne 24. září 1957 byl převezen do tábora Bytíz (NPT/Z) na Příbramsku.¹⁴¹ Pracoval jako narážeč na šachtě č. 10 a dle hodnocení se jeho pracovní výkon pohyboval nad 100 %. Kázeňsky nebyl nijak trestán.¹⁴² Prezidentská amnestie z roku 1957 ho ještě na svobodu nedostala,¹⁴³ Roušal si musel počkat až do jara 1960, kdy mu byl prominut zbytek trestu a ztráta občanských práv.¹⁴⁴ Po propuštění žil v Děčíně.¹⁴⁵ Začátkem sedmdesátých let požádal o přezkoumání svého odsouzení, ale poté, co mu bylo sděleno, že na jeho případ se tehdejší rehabilitační zákon (č. 70/1970 Sb.) nevztahuje, byl nucen vzít svou žádost zpět.¹⁴⁶ Spravedlnosti se dočkal až po pádu komunistického režimu, kdy byl v červenci 1990 Krajským soudem Ústí nad Labem rehabilitován a zbaven trestního stíhání.¹⁴⁷

Robert Netti, poslední z této pětky, se narodil 22. června 1890 v Humpolci. Pocházel z živnostenské rodiny, otec Julius vlastnil koželužnu, později

137 Tamtéž, s. 100, protokol o hlavním líčení, 12. 3. 1957.

138 Tamtéž, s. 108–111, protokol o odvolacím líčení, 25. 4. 1957.

139 Tamtéž, s. 103, protokol o hlavním líčení, 8. 8. 1957.

140 Tamtéž, s. 105, rozsudek, 8. 8. 1957.

141 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Františka Roušala, s. 2, karta vězně, nedatováno.

142 Tamtéž, s. 9, hodnocení, 13. 2. 1960.

143 Tamtéž, s. 23, rozhodnutí Krajského soudu Praha, 4. 12. 1957.

144 Tamtéž, s. 8, rozhodnutí Krajské komise Praha, 9. 5. 1960.

145 Tamtéž, s. 7, zpráva ONV, odboru pracovních sil Děčín, nedatováno.

146 SOA Litoměřice, f. Krajský soud Ústí nad Labem 1949–1960, sp. zn. 1 T 010/57, soudní spis Františka Roušala, s. 9, protokol přezkumného řízení, 28. 1. 1971.

147 Tamtéž, nečíslováno, usnesení Krajského soudu Ústí nad Labem, 16. 7. 1990.

i kožišnictví, matka Terezie, roz. Theinerová, se starala o domácnost. Základní vzdělání získal na pětileté obecné škole v rodném Humpolci a na reálných školách v Jihlavě a pak v Lipníku nad Bečvou. Poté ještě chvíli navštěvoval kurz obchodní akademie v Praze a v říjnu 1909 nastoupil jako úředník k exportní firmě Arnold Kahler, která sídlila v Hamburku. O pět let později odjel do Anglie, kde vlastnil obchod s cukrem. V té době už byl ženatý s Němkou Minnou Siegrovou, s níž měl dvě dcery, Ernu a Ute. Když v roce 1914 vypukla na evropském kontinentu první světová válka, Nettel se jí naplno zúčastnil. V roce 1915 narukoval do rakousko-uherské armády a bojoval v ní až do roku 1918. Poté až do roku 1937, kdy nastoupil k Československé plavbě labské (pozdější ČSPLO), prošel několika zaměstnáními, pracoval například v Praze jako úředník ve firmě Jindřich Grümm nebo vlastnil jednatelství. V plavební společnosti pracoval až do svého zatčení v roce 1956 vyjma období druhé světové války, kdy z rasových důvodů přestoupil k firmě Oscar Gossler. Válka ho ale připravila o jeho dvě sestry, které spolu s rodinami zahynuly v koncentračním táboře. Co se týče politického zaměření, s nikým nesympatizoval.¹⁴⁸

Podle toho, co bylo následně uvedeno během vyšetřování, se Robert Nettel poprvé setkal s anglickými rozvědčíky na podzim roku 1950. Setkání zprostředkoval zaměstnanec ČSPLO Jan Chuml, který se zmínil, že jisté osobě předává poznatky o stavu plavby na Labi. Totéž nabídl Nettlovi a ten souhlasil. V bližší neuvedený den se Nettel s Chumlem setkali v centru Hamburku u stanice Berliner Tor a Nettlovi byl představen muž jménem MASON. Nettlovi bylo řečeno, že další schůzky budou oznamovány po telefonu a že bude předávat zprávy o stavu lodí na Labi. K těmto informacím měl přístup, neboť jako vedoucí expedičního oddělení ČSPLO dostával hlášení o pohybech lodí, jejich stavu a nákladu. Toto pak předával na schůzkách, které se konaly vždy po 10–12 dnech. Jako odměnu dostával kávu, čaj nebo tabák.¹⁴⁹ Začátkem roku 1952 byl MASON nahrazen jistým HOWARDEM (později vyšlo najevo, že se jmenuje Havrda a za druhé světové války působil jako letec v britském letectvu). Ten také Nettlovi v průběhu roku 1954 představil své zástupce HANSE a KARLA.¹⁵⁰ Až do svého zatčení na jaře 1957 předával Nettel pouze informace o stavu lodí, jaký vezou náklad apod., výjimka byla v únoru 1956, kdy odjel v rámci školení do lázní Mšeno na Mělnicku a byl HOWARDEM instruován ke zjištění případných personálních změn v hamburské pobočce ČSPLO. K tomu ale nic nezjistil.¹⁵¹ K poslednímu kontaktu došlo koncem února 1957, poté musel Nettel odjet do Prahy, kde byl zatčen.

148 ABS, sb. ZV-MV, arch. č. ZV-88 MV – část I, vyšetřovací spis Roberta Nettla, s. 96–97, životopis, 7. 6. 1957.

149 Tamtéž, s. 34–35, protokol o výslechu obviněného, 13. 4. 1957.

150 Tamtéž, s. 40, protokol o výslechu obviněného, 16. 4. 1957.

151 Tamtéž, s. 38–39, protokol o výslechu obviněného, 14. 4. 1957.

Komunistická bezpečnost se o Robertu Nettlovi podle pramenů zmínila už v roce 1949,¹⁵² ale intenzivněji se o něj začala zajímat až po roce 1956, kdy Karel Zbytek vyzradil strukturu britské špionážní sítě v Československu. Původní opatření mělo být takové, že bude muset z Hamburku odejít, a to tím způsobem, že mu přijde z ředitelství ČSPL v Praze příkaz, aby se dostavil na poradu vedoucích úseků, jinak že nebude moci vykonávat svou funkci.¹⁵³ Robert Nettl příkaz uposlechl. Situace se změnila v dubnu 1957, kdy bývalý zaměstnanec ČSPL Antonín Sochor¹⁵⁴ vypověděl, že v roce 1950 Roberta Nettla viděl, jak ho odváží neznámé auto, a že Britové vědí mnoho právě o Nettlově úseku. V tutéž dobu vypověděl výše zmíněný kormidelník Jiří Pešek, že Nettl viděl, jak přebírá od kapitána jedné z lodí jakýsi balíček. Státní bezpečnost nato dne 11. dubna 1957 spustila akci STAROUSEDLÍK a zatkla nic netušícího úředníka v pražském hotelu Palace, kde byl ubytován.¹⁵⁵ Následoval transport do věznice Ruzyně, kde na něj byla uvalena vazba, a ještě v týž den s ním byla započata série výslechů, které vedl už několikrát zmíněný Václav Hampejs. Během jednoho z nich, s datem 16. května 1957, Robert Nettl popsal své první setkání s Brity. Co v něm zaznělo, dokumentuje následující ukáзка:

Rozhodl jste se, že opravíte část výpovědi k vašim stykům s MASONEM, HOWARDEM a jeho společníky. Vypovídejte k tomuto!

Když mě Chuml seznámil s MASONEM, prohlásil, že tomuto již sám předával zprávy z poproudního oddělení, a žádal mě, abych jeho činnost převzal. Přitom mně zdůvodňoval, že zprávy nejsou nijak závažné, že však Angličané o ně mají zájem a že chtějí mít tyto zprávy o několik dnů dříve, než by si je mohli opatřit od německých úřadů. Nato za krátkou dobu byl Chuml od podniku propuštěn, protože se odmítl vrátit do ČSR, ovšem u mě se již nezajímal o to, jak v činnosti pro MASONA pokračuji. Ve spojení s MASONEM jsem byl necelý rok, kdy mě on seznámil s jeho nástupcem HOWARDEM.

Později ve styku s HOWARDEM jsem poznal, že Angličané mají hlubší zájem o čs. plavbu, jelikož HOWARD mimo poznatků o stavu plavidel začal mít zájem o to, jaké zboží se dopravuje z ČSR do zahraničí a naopak, jaké zboží se do ČSR dováží. Postupně měl zájem o zboží pro Polsko, které bylo soustředováno – překládáno ve skladišti č. 41, k čemuž jsem neměl naprosto žádný přístup. Z tohoto jeho zájmu mi pak bylo zřejmé, že Angličané se celkově zajímají o stav jak plavidel, tak i zboží pro ČSR

152 ABS, sb. ZV-MV, arch. č. ZV-88 MV – část III, operativní podsvazek, s. 6, Robert Nettl, úředník ČSPL v Hamburku – hlášení, 8. 1. 1949.

153 Tamtéž, s. 19–20, opis vlastnoruční zprávy, 5. 1. 1957.

154 Antonín Sochor (1. 7. 1907 Kněževy, okr. Rakovník) byl od roku 1947 zaměstnanec hamburské pobočky ČSPL a zároveň spolupracovník StB, krycí jméno bylo LABSKÝ. V roce 1952 byl ale zatčen Angličany, po návratu do ČSR byl propuštěn a StB s ním zrušila spolupráci. Srov. ABS, sb. TS-MV, reg. č. 408.

155 ABS, f. ZV-MV, arch. č. ZV-88 MV – část I, vyšetřovací spis Roberta Nettla, s. 12–13, protokol o vzetí do prozatímní vazby, 11. 4. 1957.

*a i o jiné poznatky, když mně sám HOWARD říkal, že od „nás“ (odbočky ČSPLO) toho vědí dost.*¹⁵⁶

Vyšetřování bylo ukončeno dne 7. června 1957.¹⁵⁷ Případ byl předán Krajské prokuratuře Praha, která sepsala žalobu a tu poté postoupila Krajskému soudu Praha. Přelíčení se konalo 14. srpna 1957 a bylo bez účasti veřejnosti. Předsedou senátu byl František Veselý, přísedícími byli Josef Hodina a Antonín Medřický, krajskou prokuraturu zastupoval Josef Trávníček. Robert Nettl zde prohlásil, že si je vědom porušení obchodního tajemství, ale že se necítí být špionem. Vyvrátil zde i výpovědi výše zmíněných Peška a Sochora, soudce ale nepřesvědčil.¹⁵⁸ Byl obviněn dle zákona č. 86/50 Sb. z vyzvědačství (§ 86) a odsouzen ke dvanácti letům vězení, propadnutí majetku a ztrátě čestných občanských práv po dobu výkonu trestu.¹⁵⁹ Proti rozsudku se odvolal k Nejvyššímu soudu, jenž rozhodnutím ze dne 13. listopadu 1957 snížil délku trestu z dvanácti na sedm let vězení.¹⁶⁰

Robert Nettl započal výkon trestu v ruzyňské věznici v Praze. Dle hodnocení měl řádné chování a udržoval čistotu na cele, pracovní nebyl nikde zařazen.¹⁶¹ Je též známo, že StB ho během pobytu na Ruzyni sledovala skrze spolupracovníka č. 103 a dále jeho spoluvězeň na cele Josef Benák na něj donášel StB.¹⁶² Podle údajů uvedených v jeho vězeňské složce byl koncem června 1958 transportován do věznice Mírov, ale z tohoto zařízení je známo pouze to, že nebyl schopen vykonávat žádnou pracovní činnost. I tady se na něj napojil spolupracovník StB, v dokumentech vedený pod krycím jménem TŘÍSKO. Do Nettlovy přízně se vnutil pomocí legendy o příbuzných v Německu. Náš nic netušící úředník ho nato poprosil, aby poté, co bude propuštěn, zašel za jeho dcerou Ernou a vyřídil jí, ať neprodleně s manželem opustí ČSR, a aby ji zároveň požádal, zda by mu nepomohla utéct s nimi. K tomu uvedl tři alternativy útekové trasy.¹⁶³ Není těžké si domyslet, kam pak tyto informace putovaly.

156 Tamtéž, s. 75, protokol o výslechu obviněného, 16. 5. 1957.

157 Tamtéž, s. 157, rozhodnutí o skončení vyšetřování, 7. 6. 1957.

158 Tamtéž, s. 168–172, protokol o hlavním líčení, 14. 8. 1957.

159 Tamtéž, s. 173–174, rozsudek Krajského soudu Praha, 14. 8. 1957.

160 Tamtéž, s. 185–188, rozsudek Nejvyššího soudu Praha, 13. 11. 1957.

161 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Roberta Nettla, s. 18, posudek náčelníka, 29. 12. 1957.

162 Josef Benák (15. 10. 1916 Veselí nad Lužnicí II) byl bývalým spolupracovníkem StB a v námi sledovaném období si odpykával osmiletý trest odnětí svobody za vyzrazení státního tajemství. V. správa MV využila toho, že požádal prezidentskou kancelář o prošetření případu, a tak byl v lednu 1958 kontaktován jejím funkcionářem Jar. Třoskou, který se vydával za zaměstnance prezidentské kanceláře. Ten pod záminkou prošetření případu Benáka navedl, aby sdělil veškeré informace, které od Nettla zjistil, že to může mít váhu při dalším prošetřování. Benák souhlasil a podepsal novou spolupráci. Srov. ABS, ZV-MV, arch. č. ZV-88 MV, část III, operativní podsvazek, s. 50, souhrnný záznam o prováděné kombinaci v akci STAROUSEDLÍK, 14. 2. 1958.

163 Tamtéž, s. 61–63, návrh na agenturně-operativní kombinaci, 17. 11. 1958.

Dne 18. září 1958 proběhl transport do slovenského Leopoldova. I z této věznice je známo pouze to, že kvůli zdravotnímu stavu nemohl Nettel vykonávat žádnou pracovní činnost.¹⁶⁴ O měsíc později následoval poslední přesun, tentokrát do plzeňské věznice Bory.¹⁶⁵ Odtud je známo, že vzhledem ke svému věku (bylo mu 69 let) nemohl Nettel opět vykonávat žádnou práci a kvůli těžké tuberkulóze byl umístěn na nemocniční oddělení. Bohužel i tady na něj měla StB políčeno, neboť se dochoval plán, ve kterém figuruje spolupracovník s krycím jménem RICHARD. Ten vykonával funkci vězeňského lékaře a měl se pod záminkou zdravotních vyšetření s Nettlem blíže seznámit a postupně od něj získat informace. Jak k tomu mělo dojít, bylo popsáno následovně: *V námi stanovenou dobu – dle instruktáže, zavolá si agent RICHARD Roberta Nettla na vyšetření – rentgen, kde má možnost s Nettlem nerušeně o samotě hovořit. Během rozhovoru Nettlovi sdělí, že v neděli dne [...] byl na návštěvě NPT Bory Karel Schwarz, který se dožadoval návštěvy. Vzhledem k nemoci Nettla nebyla tato návštěva velitelstvím NPT Bory povolena, avšak on jako lékař byl přítomen rozhovoru se Schwarzem, kterého na jeho žádost informoval o zdravotním stavu Nettla. Během uvedeného rozhovoru požádal jej Schwarz, aby Nettlovi alespoň předal od něho ústní vzkaz, když již sám nemůže s Nettlem pro jeho nemoc osobně hovořit. [...] Po předání ústního vzkazu agent RICHARD Nettlovi jen krátce řekne, že v případě, kdyby Nettel měl zájem odeslat svému zeti Schwarzovi odpověď, že je ochoten mu toto zprostředkovat, přičemž mu naznačí všechny svoje možnosti. Agent RICHARD bude instruován, aby přes všechnu svoji úslušnost k Nettlovi se tohoto nijak zvlášť na jeho trestnou činnost nedotazoval do té doby, než Nettel se mu se svou trestnou činností nesvěří sám. Pro utvrzení Nettla, že jeho zeť Karel Schwarz byl za ním v NPT Bory skutečně na návštěvě, bude mu normální a běžnou cestou přes příslušné orgány NPT doručen balíček, který „pro něho přinesl Schwarz“. V balíčku, který opatříme my, bude káva, cigarety, nějaké ovoce a máslo.*¹⁶⁶ Názorný příklad toho, co všechno byla StB ochotná udělat v honbě za informacemi.

Nettlova rodina, konkrétně dcera Erna, v průběhu roku 1958 podala celkem tři žádosti o milost, dvě byly adresovány ministerstvu spravedlnosti a jedna prezidentu republiky. Jako důvod uváděla zmíněný zdravotní stav svého otce a že by zbytek života strávil u ní a jejího manžela v Ústí nad Labem. Z dochovaných materiálů je známo, že Ministerstvo vnitra si jeho propuštění přálo, neboť v té době StB nasadila tzv. úkon 103 (odposlech) na jeho zetě Karla Schwarze, který též pracoval u ČSPLO, a slibovala si získ dalších informací.¹⁶⁷ Veškeré žádosti ale byly nakonec zamítnuty.

164 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Roberta Nettla, s. 1, přemístění, zaměstnání ve věznicích a NPT, nedatováno.

165 Tamtéž, s. 40, přípis ministerstvu spravedlnosti, 28. 12. 1958.

166 ABS, sb. ZV-MV, arch. č. ZV-88 MV – část III, operativní podsvazek, s. 64–65, návrh na agenturně-operativní kombinaci, 17. 11. 1958.

167 Tamtéž, f. Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Štefana Demjana, sign. A 24/94, Robert Nettel, odsouzený pro trestný čin vyzvědačství – žádost o milost, s. 2–3, návrh na propuštění z NPT, 10. 7. 1958.

Josef Litera, 1. náměstek ministerstva spravedlnosti, se k tomu v dopise pro Ministerstvo vnitra takto vyjádřil: *Vzhledem k tomu, že jde o typického buržou, který se dopustil trestného činu značné společenské nebezpečnosti, a s přihlédnutím i k nepatrné délce dosud odpykaného trestu nepřichází udělení milosti přes nepříznivý zdravotní stav, který odsouzenému předtím naprosto nebránil v provádění trestné činnosti, v úva-hu.*¹⁶⁸ Sám Robert Nettel dne 18. února 1959 podal žádost o přerušení trestu, kterou ale plzeňský lidový soud zamítl s argumentem, že na svobodě by se mu nedostalo patriční zdravotní péče tak jako ve vězení.¹⁶⁹ Jak je vidět, komunistickému režimu byl lidský život naprosto lhostejný.

Dne 18. ledna 1960 v 17:30 hodin Robert Nettel zemřel v nedožitých sedmdesáti letech na srdeční selhání.¹⁷⁰ Byl zpopelněn a jeho rodina si zažádala o zaslání urny do Německa, ale toto komunistické orgány zamítly s odůvodněním, že předpisy toto neumožňují.¹⁷¹ Zda někdy rodina nebohého úředníka obdržela urnu a zda později došlo k soudní rehabilitaci, se nepodařilo dohledat.¹⁷²

Závěr

Jaroslava Vršeckého alias KOPEČKA lze hodnotit jako člověka, který neměl naprosto žádné sympatie ke komunistickému režimu, přestože pocházel z rodiny dělníka, a který se nedobrovolně dostal do soukolí zpravodajské mašinerie StB, protože nechtěl přijít o práci. Vše, co je výše uvedeno, dělal jen proto, aby měl dostatek financí na bujarý život v hostincích, a k úkolům, ať jedné, či druhé strany, byl velmi laxní. S výše uvedeným tvrzením, že tzv. dubloval, se dá polemizovat. Budeme-li na tuto kauzu nahlížet prizmatem Státní bezpečnosti, stalo se to, neboť byl do Hamburku vyslán jako spolupracovník a tam byl zverbován protistranou též jako spolupracovník. Ale z pohledu nestranného pozorovatele a s přihlédnutím k uvedeným reáliím můžeme tuto kauzu hodnotit jenom jako nešťastnou souhru náhod. Lze mu přičíst k dobru, že jeho přičiněním neskončil ve spárech StB nikdo další. Tento případ je jen ukázkou toho, jak orgány tajné policie najímaly své spolupracovníky a jak je manipulací vmanévrovaly do svých špionážních plánů.

168 Tamtéž, s. 4, odpověď ministerstva spravedlnosti, 6. 8. 1958.

169 NA, f. Správa Sboru nápravné výchovy, nezpracováno, osobní spis Roberta Nettla, s. 17, usnesení Lidového soudu Plzeň, 16. 4. 1959. Doslova se zde píše: *Jsou-li tedy tyto choroby [tuberkulóza a potíže s ledvinami] nevyléčitelné a je-li dále možno je v zařízení NPT léčit, jak shora uvedeno, jest zde dostatečně odůvodněn závěr, že účelu přerušení trestu, jak odsouzený ve své žádosti uvádí, by na svobodě nebylo dosaženo, totiž úplného vyléčení shora uvedených chorob, a proto soud rozhodl tak, že žádost zamítá.*

170 Tamtéž, s. 10, hlášení úmrtí, 18. 1. 1960.

171 Tamtéž, s. 2, sdělení náčelníka věznice Bory, 23. 2. 1960.

172 Důvodem, proč se u Roberta Nettla a ostatních nepodařilo dohledat informace ohledně rehabilitací po roce 1989, byla nemožnost nahlédnutí do soudních spisů odsouzených.

Když porovnáme Vršeckého kauzu s dalšími uvedenými případy, tedy Kobrleho, Kutnohorského, Peška, Roušala a Nettla, můžeme zde vidět několik shodných znaků. Ve většině z uvedených kauz se objevují totožné postavy, ať už to byl prostředník Jaroslav Nový, či britští operativci PETR a JOSEF. Hlavní je, že ani jeden z nich se ke špionážní činnosti nedostal cíleně, v rámci nějakého ideologického přesvědčení (všichni byli apolitičtí), ve většině případů zde hrála roli možnost přivydělat si peníze. Co se rozdílů týče, můžeme zde vidět odlišný přístup StB a SIS k verbování spolupracovníků. V případě Vršeckého a Roušala coby spolupracovníků StB došlo k jejich zavázání na základě kompromitujících informací a hrozby vyšetřováním. Protistrana k tomu přistupovala mnohem seriózněji, a jak bylo popsáno výše, verbování probíhalo v hostincích a v přátelštější atmosféře. Další rozdíl je, jak v jednotlivých kauzách došlo k zatčení. Vršecký se dostal před soud a následně do vězení hlavně kvůli lehkomyšlnosti a neznalosti uvažování orgánů StB v oblasti špionáže, zbývající přivedla do rukou komunistické justice zpráva od Karla Zbytka. Ještě je nutné dodat, že ani jednu kauzu nijak nerefletoval tehdejší tisk.

Závěrem je třeba říci, že vyjma Františka Roušala se uvedení pracovníci ČSPLO objevili v roce 2009 na výstavě nazvané Na frontě studené války – Československo 1948–1956, pořádané Ústavem pro studium totalitních režimů, kde je bylo možné nalézt v seznamu kurýrů západní rozvědky, kteří padli komunistům do rukou nebo při své činnosti zemřeli.

PŘÍLOHY

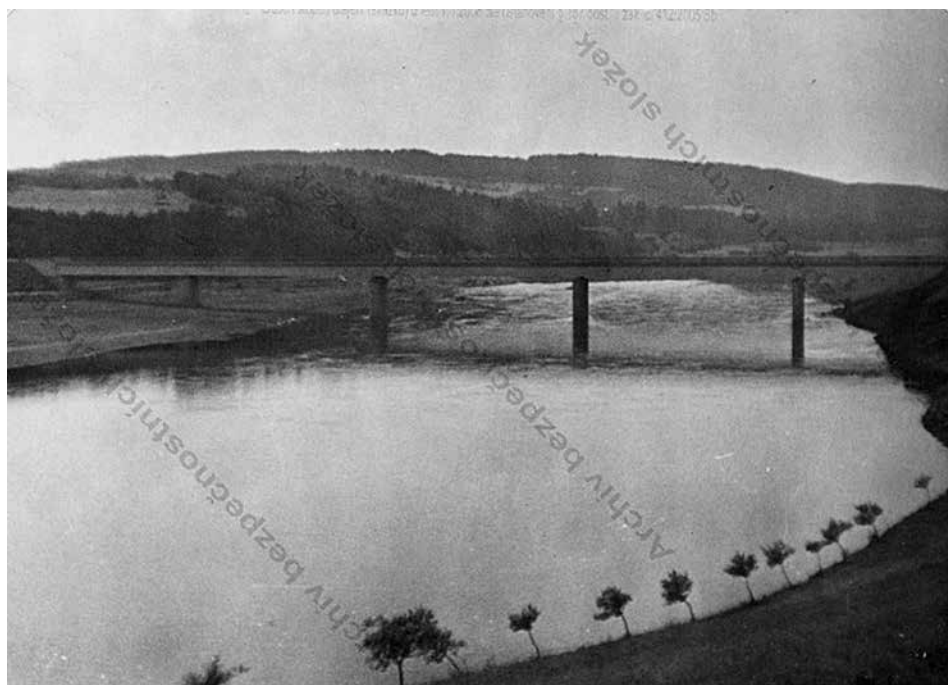
Obr. 1 a 2: Nadřízený Jaroslava Vršeckého referent Jaroslav Mišner (ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, arch. j. 3963/25)

Obr. 3: Fotografie vyšetřovatele Jaromíra Bílka, jenž vyslychal Jaroslava Vršeckého (ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, arch. j. 3775/30)

Obr. 4: Jaroslav Vršecký po svém zatčení v roce 1955 (ABS, f. V-MV, arch. č. V-2524 MV, sv. 1)

Obr. 5: Fotografie mostu nově postaveného přes Vltavu ze dne 30. června 1955 (ABS, f. V-MV, arch. č. V-2524 MV, sv. 1)

Obr. 6: Hornické sídliště v Příbrami ze dne 31. června 1955 (ABS, f. V-MV, arch. č. V-2524 MV, sv. 1)

Obr. 7: Fotoaparát značky ILOCA a dva kousky rudy zabavené při prohlídce (ABS, f. V-MV, arch. č. V-2524 MV, sv. 1)

Obr. 8: Portrét Vladimíra Koblíčka po zatčení v roce 1956 (ABS, f. V-MV, arch. č. V-2821 MV, sv. 1)

Obr. 9: Snímek radarové stanice, kterou během plavby vyfotil Vladimír Koblíček (ABS, f. V-MV, arch. č. V-2821 MV, sv. 1)

Obr. 10: Portrét Václava Kutnohorského po zatčení v roce 1956 (ABS, f. V-MV, arch. č. V-3392 MV, sv. 1)

Obr. 11: Portrét Jaroslava Nového, který figuroval jako verbíř CIO v případech Vršeckého, Kobleho, Kutnohorského a Peška (ABS, f. V-MV, arch. č. V-3392 MV, sv. 1)

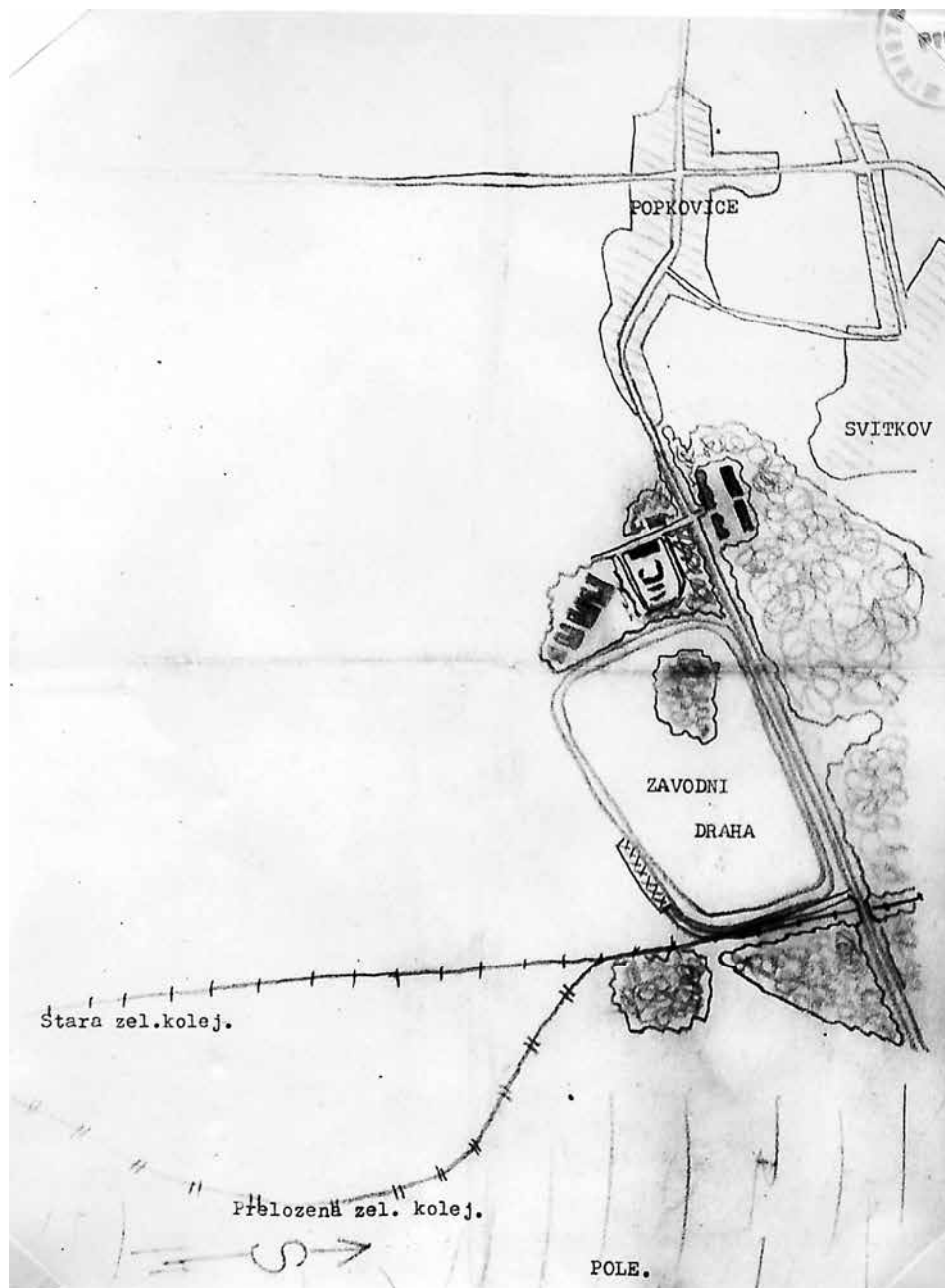
Obr. 12: Portrét Františka Roušala po jeho zatčení v roce 1956 (ABS, f. V-MV, arch. č. V-3896 MV)

Obr. 13: Příslušník StB Stanislav Svatoš, jenž byl řídicím důstojníkem Františka Roušala (ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, arch. j. 6001/22)

Obr. 14: Jiří Pešek po zatčení v roce 1956 (ABS, f. ZV-MV, arch. č. ZV-89 MV, sv. 1)

Obr. 15: Plánek pardubického letiště, které měl pozorovat Jiří Pešek (ABS, f. ZV-MV, arch. č. ZV-89 MV, sv. 1)

Obr. 16: Robert Nettl po svém zatčení v roce 1957 (ABS, f. ZV-MV, arch. č ZV-88 MV, sv. 1)

Obr. 17: Vyšetřovatel StB Václav Hampejs, který vyslýchal Vl. Koblého, V. Kutnohorského, J. Peška, Fr. Roušala a R. Nettla (ABS, f. Personální spisy příslušníků MV, arch. j. 5327/23)